

Fredagen den 8 Maj.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 1 innevarande månad.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:

Stats-Utskottets utlåtanden N:o 20 b och N:o 88;

Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets utlåtande N:o 1; och

Lag-Utskottets utlåtande N:o 30.

§ 3.

Fortsattes den i sammanträdet sistlidne Onsdag började öfverläggningen angående Stats-Utskottets utlåtande N:o 83, i anledning af väckta motioner om förändrad reglering af skjutsväsendet.

Ordet lemnades, enligt förut skedd anteckning, till

Herr Lyth, som anförde: Då äfven jag är en bland dem, som deltagit i de vid denna riksdag väckta motionerna, angående skjutsningsbesvärets aflyftande från jordbruket, så är det alldeles tydligt, att jag icke kan vara nöjd med det sätt, hvarpå Utskottet sökt lösa denna för vårt land viktiga fråga — jag vill dock icke begagna ordet *lösa*; snarare borde man säga *inveckla* eller *undanskjuta*. Frågan är dock sådan, att den icke kan undanskjutas, förrän den fått en för vårt land lycklig lösning; och då den utan tvifvel återkommer vid riksdagarne, ända till dess att den vinner en sådan lösning, emedan ropen på nu rådande orättvisa i detta afseende äro stora och den med skjutsningsbesväret nu förenade tungan tryckande, så måste säkerligen något i allvarlig riktning göras för att få detta besvär aflyftadt från jorden; ty att, såsom Utskottet här gjort, söka få slut på dessa klagomål genom att kasta några få ören till förhöjning i legan för entreprenadskjuts, det är sannerligen icke att visa något tillmötesgående; det är snarare ett *hån*

Hvad åter reservationen angår, så har jag icke heller af den kunnat känna mig tillfredsställd, emedan man dels deri helt simpelt glömt bort de reservskjutsskyldige, hvilka nu lida af den största tungan, dels ock dessutom i den indragit kommunerna i stället för jorden, och således endast liksom velat öfverföra tungan från ett håll till ett annat, ett sätt att lösa frågan, hvarmed landet icke kan vara belåtet, då allmänna åsigten är, att den, som reser, skall betala skjutsen. Så är fallet i andra länder; och så bör det äfven blifva hos oss. Min åsigt är, att frågans lösning endast på det sättet kan vinnas, att Regeringen på Riksdagens begäran låter utreda saken och tager i öfvervägande de olika förhållandena härutinnan i landet och på grund af denna utredning inlemnar ett förslag i ämnet till Riksdagen. Jag tror icke, att detta sätt är omöjligt att utföra, utan lättare än man synes antaga.

På Gotland kunna entreprenader icke inrättas af det skäl, att gästgifvaregårdarne der ligga för tätt intill hvarandra; ofta icke mera än en eller trefjedredels mil, ja till och med blott en half mil från hvarandra. Följden häraf blifver naturligtvis den, att den resande icke mycket kan begagna sig af gästgifvareskjuts, emedan de täta hästombytena skulle allt för mycket fördröja resan; och han betalar hellre ferdubbel lega till någon enskild person, som vill åtaga sig att skjutsa honom. Endast under skördetiden och under det dåliga väglaget höst och vår få några skjutsskyldige skjutsa; men den öfriga delen af året få de hålla hästar i beredskap för intet; och de reservskjutsskyldige hemmanens egare, hvilka möjligen icke hafva mera än ett par hästar, få kanske under loppet af en hel vecka hålla dem i ordning åt andra, men icke sjelfva begagna dem; och kanske de ändå få ligga och vänta länge och väl, innan de erhålla skjuts. Detta förhållande är den egentliga orsaken, hvarföre entreprenad icke kan komma till stånd; men jag tror deremot, att, om skjutsställena blefve färre och lades på lämpliga ställen, skjutsningsbesväret skulle kunna ordnas med mindre kostnad för staten, då den fria konkurrensen fått verka några år.

Som förhållandet emellertid nu är, då återremiss af betänkandet icke kan komma i fråga och ett yrkande på afslag måhända icke skulle tjena till något och kanske icke heller vinna Kammarens bifall, så har jag för min del icke annat att göra, än att sluta mig dit, der jag kan tycka de största fördelarne finnas, och det är i Herr Ehrenborgs förslag, för hvars antagande jag således kommer att rösta, dock med det tillägg dertill, som af Herr Wigardt blifvit gjordt, eller att legan skall med 40 öre förhöjas jemväl för reservskjuts, der entreprenad icke eger rum.

Mine Herrar! Jag ber att få nämna, att det är ingen fråga, som med så spänd uppmärksamhet af befolkningen på landsbygden uppmärksammas, som just denna; och det är icke för mycket sagdt, då jag säger, att, om vi någon gång med förtrytelse tänka på de tider, då svenska folket var nödsakadt att underkasta sig våldgästning, de nuvarande förhållandena i denna sak i sjelfva verket äro en våldgästning och våldskjutsning, fastän i lindrigare form. Det bör således vara angeläget för Riksdagen att så snart som möjligt lindra denna stora orättvisa, som nu trycker jorden. dock icke lika öfverallt, utan blott på en del orter; och det är så mycket orättvisare som de skjutsningsskyldige i vissa trakter på senare tiden

hafva fått ännu större börda, derigenom att de ålagts att skjutsa posten, hvilken skyldighet förut icke varit dem pålagd, och man derjemte från dem borttagit åtskilliga fördelar, som förut voro dem medgifna. Så är det till exempel numera icke för dem någon fördel att vara befriade från kronobrefhåringsskyldigheten, då den nu är borttagen från hela jorden; och vidare har rättigheten att åt de resande hålla utskänkning genom den nyare bränvinslagstiftningen från gästgifverierna faktiskt borttagits.

Det är således nödvändigt, att man snart är betänkt på att göra något i frågan; och säkerligen komma vid nästa riksdag och framgent motioner att väckas, tills frågan blifver rättvist pröfvad och löst.

På grund af hvad jag nu sagt, och då jag under nuvarande förhållanden icke kan komma längre, ber jag att få instämma i Herr Ehrenborgs förslag, med det af Herr Wigardt dervid gjorda tillägget.

Herr Näsman: Jag vill endast tillkännagifva, att jag kommer att rösta för bifall till det förslag, som blifvit af Herr Nils Larson framställt.

Herr Ehrenborg: Från denna plats behagade sent i förrgår afton en ledamot af Kammaren från Westerbottens län taga mig i upptuktelse, derfore att jag skulle hafva frångått de åsigter och yrkanden i skjutsfrågan, som af mig såsom motionär blifvit framställda vid riksdagen 1872. Jag anser under närvarande stora riksdagsbrådska det icke vara lämpligt att besvara Kammaren med att bemöta detta i vidsträcktare mån, än att jag med hänvisning till den då väckta motionen, hvilken Herrarne alla hafva i sina händer, vill dels förklara, att i det försök till plan för en framtida skjutsreglering, som af mig då gjordes, och i det förslag, jag nu framställt, gundadt på reservationen i Stats-Utskottets utlåtande, är alldeles samma hufvudgrund, nemligen den hufvudgrund, att det är den resande, som skall vidkännas kostnaden för skjutsens hela värde, och att hvarken jorden och i regeln icke heller staten skall vidkännas någon del af densamma, och dels med anledning af samma förebräelse erinra, att, då den ärade talaren från Westerbottens län citerade ett af mig i motionen gjordt alternativt undantagstillägg till en punkt i motionen, han förbigick, hvad jag i den korta inledningen till samma undantagstillägg uttryckligen sagt, nemligen att det stadgande, jag då föreslog, eller att staten skulle mellankomma och, der legan uppgått till ett för saurfärdseln hinderligt belopp, lemna bidrag, endast vore ett *nödfalls- och öfvergångsstadgande*. Jag sade uttryckligen, att det endast skulle vara ett nödfalls- och öfvergångsförslag; och ehuru dessa ord, hvilka lågo midt framför den ärade talarens ögon, voro med kursiv stil tryckta i betänkanDET och de enda ord, som på den sidan voro med kursiv stil tryckta, så behagade han dock förbigå dem; om med afsigt eller af förbiseende derom har jag icke rätt att döma.

Den ärade talaren från Westerbottens län och jag stå på alldeles samma ståndpunkt i frågan i *det* afseendet, att vi båda vilja hafva bort skjutskyldigheten från jorden; men då jag vill, att skjutsen skall betalas af den resande, ehuru jag för att förena meningarne har ansett mig böra,

då annat förslag icke förelåg, föreslå, att staten undantagsvis skall tills vidare mellankomma med ett bidrag för vissa fall, så står han deremot på den punkt, att han vill, att staten skall för all framtid icke blott påkosta ordnandet af sjelfva skjutsskyldigheten utan och bidraga med en del af sjelfva legan till förmån för den resande. Detta är skillnaden oss emellan, och jag tror, att han vid lugnare eftersinnande skall finna, att han har gjort mig i någon mån orätt, hvilket jag för öfrigt icke alls misstycker.

Men ännu en annan sak ur hans anförande anser jag mig skyldig att oaktadt brådskan upptaga till besvarande, emedan den möjligen skulle kunna draga en eller annan af Kammarens ledamöter från det förslag, jag framställt. Om jag rätt uppfattade hvad han yttrade — jag höll mig nemligen under hans anförande på något afstånd — så sade han, att då landstingsförordningen — jag tror det var förordningen 47 § han citerade — stadgade, att "i fråga om bestämmande af afgifter eller arbetsbidrag för sådana företag eller åtgärder, till hvilka bidrag böra enligt lag från hemman och fastighet utgå, eller i afseende å hvilka andra grunder för kostnadernas uttaxering äro fastställda, gäller till efterrättelse hvad i thy fall är stadgadt," så skulle man kunna derpå grunda den förutsättningen, att, om landstinget, enligt reservanternes förslag, skulle komma att i något fall, der legan är alltför hög, träda emellan och lemna anslag till uttaxering, detta anslag skulle komma att uttaxeras, icke på allmänna bevillningen utan på de skjutsningsskyldige. Jag tror, att detta påstående behöfver i betydlig mån belysas och modifieras. Det är nemligen klart, mine Herrar, att om den grundsats, som reservanterne och jemväl jag här framställt, blifver antagen, erkänd och skall utföras, nemligen att skjutsen till dess fulla värde skall betalas af den resande, der entreprenad finnes, följden deraf måste blifva den, att håll- och reservskjutsskyldigheten blifver allmänt förvandlad till entreprenad, och då detta har skett, är det klart, att förstnämnda skjutsskyldighet upphör. Då är det också gifvet, att det första statsmakterna hafva att göra vid den framtida regleringen är att upphäfva den lag, hvarpå jordbrukets skjutsskyldighet hvilat och således taga steget fullt ut att aflyfta denna börda från jorden. Då det har skett, finnas icke vidare några skjutskyldige; och då sådana icke finnas, kan det icke komma i fråga, att landstinget lägger afgiften på hemmanen, utan den måste gå på den allmänna bevillningen.

Men den egentliga anledningen, hvarföre jag har tagit mig friheten att ännu en gång taga ordet, var icke för att bemöta den ärade talaren från Westerbottens län, utan det var i följd af de framställningar, som af många ledamöter här blifvit till mig gjorda dels offentligt dels enskildt, om ändring i det af mig framlagda förslaget i två särskilda afseenden. För det första hafva flere ledamöter, i likhet med den nästföregående ärade talaren, yrkat, att äfven för håll- och reservskjuts någon förhöjning i legan skulle inträda, och för att icke för mycket splittra meningarne efter detta yrkande, finner jag mig böra foga mig i att ändra mitt förslag härutinnan, helst någon ökad statsutgift deraf icke skulle föranledas; men jag får bekänna, att, då vi vilja hafva bort skjutsen från jorden, vi böra vara varsamma i afseende på beloppet af sådan förhöjning. På de skäl, som af representanten från Wenersborg blifvit anförda och hvilka

jag icke vill upprepa, anser jag således i likhet med andra talare, att denna förhöjning bör ställas till blott en R:dr pr mil för hvarje häst; och vill jag, för att icke splittra meningarne i mitt förra förslag göra ett sådant tillägg. Vidare och för det andra har en annan: umärkning gjorts mot mitt förslag i formelt hänseende. Man säger nemligen att, då jag med anslagsfrågan sammanbundit skrifvelsen till Kongl. Maj:t, icke blott beträffande grunderna för den framtida regleringen af skjutsväsendet, utan jemväl i fråga om förhöjning för närvarande af legan, så skulle, om vid en gemensam votering mellan Kamrarne jag skulle tappa och således mitt förslag, om det vunne denna Kammares bifall, förfölle, man på samma gång gå miste om förhöjningen i legan för entreprenadskjutsen, om hvilken dock mellan Kammarens ledamöter och mellan de båda Kamrarne icke äro olika meningar; och att det derföre vore tvunget att dela mitt förslag i två punkter, så att vid Utskottets litt. a komme förslaget om skrifvelsen till Kongl. Maj:t, rörande förhöjning i legan för entreprenad och reservskjuts, och vid litt. b anslagsfrågan, sammanbunden med skrifvelsen om den framtida regleringen. Så ogera jag än vill ändra och lappa hvad jag en gång sagt, så, för att icke taga på mitt ansvar att hafva i någon mån bidragit till att denna angelägna förhöjning skulle gå förlorad genom ett formfel, som jag icke fullt inser, men i afseende på hvilket de talare, som derom erinrat, möjligen hafva rätt, vill jag fogat mig äfven deri och således dela mitt förslag i två punkter. Innehållet blir dock med tillägg af förhöjningen i legan rörande håll- och reservskjuts alldeles lika och skillnaden endast den att ena delen kommer vid litt. a och den andra vid litt. b af Utskottets förslag. Med anledning häraf får jag hos Herr Talmannen vördsamt anhålla att få utbyta mitt förut aflemnade förslag mot ett annat, som, med tillägg af förhöjning i legan till 1 krona per mil för håll- och reservskjuts, till alla delar i sak och ordalydelse är oförändradt, enligt hvilket jag yrkar vid Utskottets litt. a, att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t anhålla att, intill dess skjutsningsskyldigheten kan hafva blifvit från jordbruket helt och hållet skild, skjutslegan må för öfvergångstiden bestämmas för entreprenadskjuts till 1 krona 60 öre, och för gästgifveri-, håll- och reservskjuts, som ej genom entreprenad bestrides, till 1 krona milen för hvarje häst; och vid litt. b att Riksdagen, jemte förhöjande till 160,000 kronor af det å sjetta hufvudtiteln innu gällande riksstat uppförda reservationsanslag "till lättnad för skjutsningstungan, der den genom entreprenad bestrides och är särdeles tryckande", må hos Kongl. Maj:t anhålla, att åtgärder måtte vidtagas för skjutsväsendets framtida reglerande hufvudsakligen på de grunder, som uti den vid betänkandet fogade reservationen finnas angifna. Då är det fullkomligt klart, att, om detta förslag vinner Kammarens bifall, detta yrkande vid litt. b kommer under gemensam omröstning mellan Kamrarne; och om man då segrar, så blir äfven skrifvelsen om den framtida regleringen Riksdagens beslut; och vi riskera icke att i och med tappande af denna votering förlora förhöjningen i entreprenadskjutslegan, hvilket vi annars så mycket lättare kunde riskera, som det kunde vara fara värdt, att några röster förlorades i Första Kamraren genom tillägget rörande håll- och reservskjutsen, som här blifvit gjordt.

Herr Treffenberg: Herr Talman, mine Herrar! Jag skall bedja att få till en början i korthet angifva den grund, hvarpå jag vid bedömandet af den förevarande frågan står, eller, med andra ord, det mål, hvartill jag för dess lösning sträfvar. Jag delar i detta hänseende de åsigtter, Herr Kolmodin vid början af frågans behandling härstädes uttalat. Lika med honom anser jag att skjutsbördan bör aflyftas från jorden och att för detta ändamåls vinnande bör begagnas den enda utväg, som jag anser möjlig, nemligen att låta skjutsen betalas till dess fulla värde. Det är gifvet, att man, för att komma derhän, har att välja emellan tvänne förfaringssätt, det ena att låta den resande ensam betala skjutsens fulla värde, det andra, att låta staten betala skilnaden emellan den lega, som af den resande bör erläggas, och skjutsens fulla värde. Att det icke går an att allestädes låta den resande ensam betala skjutsens fulla värde framgår tydligt deraf, att i några orter och särskildt i Norrland detta värde numera stigit till ett sådant belopp, att all samfärdsel skulle genom en dylik åtgärd omöjliggöras eller åtminstone i betydlig mån hämmas. Jag vill blott exempelvis nämna, att då Generalpoststyrelsen sistlidne jul fogade anstalter att befordra posten genom Norrland medelst entreprenad samt för sådant ändamål erbjöd att betala 2 R:dr 50 öre för hvarje häst per mil, så kunde på flera ställen sådan entreprenad icke komma till stånd, enär man fordrade en betalning af 3 R:dr à 3 R:dr 50 öre per mil. Och min bestämda öfvertygelse är att i samma stund som skjutslegan blefve fri, komme under de närvarande förhållandena i Norrland och särskildt i det län, der jag är satt att verka, denna lega att variera emellan 2 R:dr och 5 à 6 R:dr per mil. Häraf ådagalägges fullständigt, att det på inga vilkor går an att utan undantag låta skjutsen till sitt fulla värde betalas af den resande allena. Staten måste följaktligen träda emellan, men äfven detta kan ske på två olika sätt. Staten kan göra det dels ensam och dels i förening med landstingen. Det förra sättet är dock, i min tanke, icke välbetänkt. Man kan vara förvissad om, att kostnaderna för staten derigenom skulle komma att uppdrivas genom konstlade medel, ty det är en känd sak, att när det gäller statens skinn, så gör man sig i allmänhet icke sanvete af att skära remmarne breda. Och jag är fullt öfvertygad om, att staten finge betala måhända dubbelt drygare kostnader, om den ensam åtager sig att fylla det erforderliga legotillskottet, än om den använder landstingen som en slags mellanhånd samt ordnar saken så, att dessa finna det med sin egen fördel förenligt, att skjutslegan nedtryckes till så lågt belopp som möjligt. Att träffa den punkt, der staten bör träda emellan, vare sig ensam eller i förening med landstingen är emellertid ingen lätt sak. Det finnes dock en något så när rationel grund för dess fixerande. Man kan nemligen i allmänhet antaga, att när en skjutsning verkställts på den vanliga vägsträcken för ett skjutshåll af en mil eller fem à sex fjerdingsväg, så är i det närmaste dagen förspild, så att häst och karl i allmänhet icke kan för vidare arbete på samma dag användas. Nu finnas i våra markegångstaxor upptagna vissa bestämda priser på ökedagsverken, hvilka priser inom de särskilda länen, med undantag af Blekinge och Jemtlands län, hvarest ökedagsverken icke ingå i markegångssättningen, äro mycket varierande. Då nu frågan ytterst hänger på att be-

stämma den punkt, der staten bör träda fram för att medverka till skjutslegans nedsättande, och denna punkt åter, enligt det förslag, jag ämnar framställa, är beroende på ökedagsverkenas olika belopp inom de olika länen, så skall jag anhålla att öfver dessa belopp få lemna en redogörelse. Jag är förvissad om siffrornas riktighet, emedan de äro hemtade ur Svensk författningssamling för tjolåret. Det befinnes då, att under sistlidna år priset på ett ökedagsverke uppgått:

i Upsala län till	R:dr 3: —
i Stockholms län till	„ 3: —
i Skaraborgs län till	„ 3: 25.
i Kronobergs län till	„ 2: 60.
i Jönköpings län till	„ 4: 14.
i Westmanlands län till	„ 2: 48.
i Östergötlands län till	„ 3: 75.
i Södermanlands län till	„ 3: —
i Elfsborgs län till	„ 3: 25.
i Calmar län till	„ 2: 75.
i Stora Kopparbergs län till	„ 3: 25.
i Örebro län, hvarest det beräknats olika för Nerike till	„ 4: 75.
och för Bergslagen till	„ 5: 25.
i Wermlands län till	„ 2: 75.
i Gefleborgs län för Gestrikland särskildt till	„ 5: —
och för Helsingland till	„ 4: 75.
i Wester-Norrlands län till	„ 3: 20.
i Westerbottens län till	„ 3: —
i Gotlands län till	„ 3: 33.
i Malmöhus län till	„ 4: 50.
i Christianstads län till	„ 3: 50.
i Hallands län till	„ 4: —
i Göteborgs och Bohus län till	„ 4: 50.
i Norrbottens län till	„ 3: 75.

Sunma R:dr 89: 50.

Medeltalet af denna summa, beräknad efter de olika länen utgör 3 R:dr 62 öre. Jag nämnde att man kunde antaga, att der en skjuts verkställes å den för ett skjutshåll vanliga vägsträckan, häst och karl icke kunde till något egentligt arbete för den dagen vidare användas. Man skulle då möjligen kunna bestämma gränsen, der staten bör träda emellan just vid den punkt, der skjutslegan, beräknad för en mil, öfverstiger det belopp, hvartill ortens pris på ett ökedagsverke uppgår. Två skäl tala dock för att bestämma denna gräns ännu något lägre, det ena att då skjutshållens längd i medeltal torde vara något längre än en mil, den skjutsande, som för hvarje skjuts antages förspilla blott en dag, likväl i skjutslega skulle erhålla mer än värdet af ett ökadagsverke. Hufvudskälet för en sådan nedsättning är dock att värdet af ett ökedagsverke på alla orter ställer sig, såsom vi sett, så högt, att man omöjligen kan fixera detsamma såsom en gräns emellan den resandes och statens skyldighet att betala legan, så vida nemligen man icke vill tillåta, att legans belopp skall verka allt för mycket hämmande på samfärdseln. Jag har derföre tänkt mig, att man skulle kunna bestämma denna gräns till en viss andel eller procent af medelmarkegångspriset för en viss tid på

ett ökedagsverke, hvilken andel jag förslagsvis beräknat till tre fjerdedelar af medelvärdet af de fem närmast föregående årens markegångspris å ett sådant dagsverke i orten. Om följaktligen legan blifve fri, så skulle, enligt mitt förslag, den resande vara skyldig att erlägga så stor andel af denna lega, som motsvarar tre fjerdedelar af nyssnämnda medelvärde. Återstoden af samma lega skulle deremot gäldas af staten och landstingen i förening. Det bör härvid anmärkas, att om, såsom reservanterne yrka, det skulle bero på landstingens *godtfinnande* att anslå medel till skjutslegans nedsättande och landstingen således icke, såsom mitt förslag förutsätter, för visst fall skulle vara *skyldige* att när legan stiger till allt för högt belopp, lemna bidrag till legans nedsättande, så skulle det kunna inträffa, att skjutslegan inom ett eller annat län skulle kunna stegras orimligt, utan att landstinget begagnade sig af sin rätt att genom beviljande af anslag medverka till legans nedsättande. Jag har hört uppgifvas orter, der skjutsentreprenader icke kunnat införas, utan der skjutsningen fortgår på gammalt vis med gästgifveri- samt håll- och reservskjuts. En fullt trovärdig person från en af dessa orter, har försäkrat mig, att i den händelse Riksdagen skulle komma att biträda någotdera af de förslag, som af reservanterne eller Herr Ehrenborg blifvit framlagda, så skulle, enligt hans öfvertygelse, följden bara blifva den, att skjutslegan finge stegras huru högt som helst, utan att landstingen skulle begagna sin rättighet att anslå några medel för att få densamma nedsatt. Sådant går naturligtvis icke an, och mitt förslag går derföre ut på att under vissa förhållanden utbyta denna rättighet till obligatorisk skyldighet, som skulle inträda hvarje gång skjutslegan öfversteg tre fjerdedelar af medelpriset för ett ökedagsverke, då det öferskjutande beloppet skulle fördelas i lika delar på staten och landstingen och den på landstinget belöpande andelen sedermera uttaxeras, icke efter den grund, som är beständ i mom. 1 af 47 § i Landstingsförordningen, utan enligt 2:dra mom. af samma paragraf efter den allmänna bevillningen, enligt andra artikeln i bevillningsstadgan.

Jag skall nu bedja att få framlägga en kalkyl för att visa huru saken gestaltar sig. Jag har uppvisat samma kalkyl för en kompetent person, enär jag fruktade att, emedan jag kom till ett förvånande gynsamt resultat, jag kunde hafva uteglömt någon vigtig faktor, men han försäkrade att så icke vore förhållandet, utan att jag tagit i beräkning alla på frågan inverkan förhållanden. Låtom oss således antaga, att vid ett gästgifveri häståtgången i hvarje månad uppgår till ett antal af jemt ett hundra hästar och följaktligen för helt år till 1,200 hästar. Låtom oss vidare antaga, att med hvarje häst skjutsas i medeltal $1\frac{1}{2}$ mil. Den sammanlagda vägsträckan för skjutsning kommer då att likaledes för helt år utgöra 1,800 mil. Om nu skjutslegan vid detta gästgifveri beräknas till 3 R:dr per mil och således för 1,800 mil till 5,400 R:dr per år, samt de närmast föregående fem årens medelmarkegångspris på ett ökedagsverke i orten upptages till 3 R:dr, så skulle den resande komma att, enligt mitt förslag, erlägga i skjutslega tre fjerdedelar af medelmarkegångspriset eller 2 R:dr 25 öre, och bristen i legans fulla belopp, eller 75 öre, betalas af landstinget, med rätt för landstinget att i sin ordning af staten undfå ersättning för halfva beloppet eller $37\frac{1}{2}$ öre, så att, då nu skjuts-

legan beräknades för 1,800 mil, sammanräknade legobeloppet för ett år, 5,400 R:dr, skulle tillgodokomma entreprenören på så sätt, att 4,050 R:dr betalades af de resande och återstående 1,350 R:dr af landstinget, hvarefter landstinget för hälften af sistnämnda belopp, eller 675 R:dr, erhåller ersättning af staten. Och antager jag nu vidare att i samma län finnas tio gästgifverier, der förhållandena i afseende å häståtgång, lega och antal skjutsade mil för året äro fullt lika med ofvannämnda gästgifveri, så skulle följaktligen hela den på landstinget belöpande skatten för skjutsväsendet uppgå till 6,750 R:dr om året. Detta är således den summa, som, enligt mitt förslag skulle uttaxeras på länets innevånare efter Artikeln II i Bevillingsstadgan. Nu antager jag, att i det ifrågasvarande länet hela bevillingssumman efter Artikeln II uppgår i jemnt tal till 150,000 R:dr. Fördelas då ofvannämnda skjutsskatt, 6,750 R:dr på denna bevillingssumma, så kommer af nämnda belopp att på hvarje bevillningsriksdaler belöpa $22\frac{1}{4}$ öre. Om nu hela skjutslaget består af t. ex. 25 hela mantal, hvardera taxerad till 15,000 R:dr och skjutslagets hela fastighetsbevilling enligt nu gällande bevillingstaxeringsgrunder uppgår till 112 R:dr 50 öre, så får man genom att multiplicera denna summa med den på hvarje bevillningsriksdaler belöpande andel i den uttaxerade skjutsskatten ($22\frac{1}{4}$ öre) hela det belopp af 25 R:dr 3 öre, hvarmed samma skjutslag kommer att bidraga till skjutsväsendets upprätthållande.

Låt oss nu tillse, huru det gestaltar sig under närvarande förhållanden. Det blifver då först nödvändigt att närmare fixera begreppet "skjutsens fulla värde". Detta värde utgöres naturligtvis för närvarande af summan af den lega, som af de resande under året betalas, jemte de entreprenadafgifter, som för samma tid af skjutslaget erläggas. Detta är skjutsens närvarande värde, derom torde vi alla vara ense. Jag behöver icke nämna, att detta värde kan i vissa fall något modifieras, nemligen dels vid sådana gästgifverier, der det kan anses vara förenadt med en särskild förmån att få betjena resande med mat och logis, i hvilket fall entreprenören, då han tillika är gästgifvare, vanligen kan nöja sig med något mindre entreprenadafgifter än eljest, dels ock i händelse att med gästgifverirörelsen följer rättighet att utskänka bränvin, då, som man vet, entreprenadafgiften ofta nedgår till en obetydlighet. Detta är emellertid undantagsförhållanden. I regeln utgör skjutsens värde, som jag nämnde, den lega, som de resande under året betala, sammanlagd med de entreprenadafgifter, som skjutslaget erlägger. Enligt mitt förslag åter blifver "skjutsens fulla värde" detsamma som sammanlagda beloppet af den lega, som för året till entreprenören utbetalas. Jag återgår nu till mitt exempel här ofvan med ett skjutslag om 25 mantal, en häståtgång af 1,200 stycken per år, en sammanlagd skjutsningsväglängd af 1,800 mil, en skjutslega af 3 R:dr per mil, eller ett sammanlagdt skjutsvärde för året af 5,400 R:dr. Skjutslegan, sådan den för närvarande utgår, med högst 1 R:dr 20 öre per mil, utgör för helt år 2,160 R:dr. Skilnaden emellan skjutsvärdet 5,400 R:dr och sammanlagda skjutslegan 2,160 R:dr, uppgående till 3,240 R:dr, är således hvad skjutsen för närvarande kostar skjutslaget. Det är ju ett betydligt högre belopp än de 25 R:dr 3 öre, med hvilken kostnad samma skjutslag skulle, enligt mitt förslag, komma

att betungas. Dock, det är sannt, denna summa 3,240 R:dr bör minskas med skjutslagets andel i det reservationsanslag, hvarmed staten bidrager till underlättande af skjutsningstungan. Denna andel kan väl ej till beloppet beräknas, men torde ej för ett skjutslag af ofvannämnda beskaffenhet kunna uppgå till mer än 1,000 R:dr om året. Återstoden 2,240 R:dr får alltså skjutslaget för närvarande antingen betala i entreprenad-avgift eller ock nödgas skjutslaget ombesörja skjutsen på gamla sättet medelst utgörande af håll- och reservskjuts in natura, i hvilket fall något statsbidrag icke utbetalas, och skjutsningsbesväret blifver ännu mera tryckande, då legan icke utgår till så högt belopp, som vid entreprenad. Jag skall nu bedja att få kontrollräkna mina siffror för att visa, huru fullkomligt kalkylen slår in. Jag nämnde, att skjutslegan inom det ifrågavarande skjutslaget för närvarande skulle antagas utgöra för helt år 2,160 R:dr.

Om jag till denna summa lägger *dels* den andel af legans fulla belopp, som nu drabbar den skjutsskyldige, men som skulle, enligt mitt förslag, erläggas af den resaude, hvilken andel naturligtvis är lika med skilnaden emellan den närvarande skjutslegan 1 R:dr 20 öre och den föreslagna 2 R:dr 25 öre (tre fjerdedelar af ökedagsverkspriset) eller 1 R:dr 5 öre, multiplicerad med väglängden 1,800 mil, sålunda utgörande 1,890 „
och *dels* den återstod af fulla legobeloppet, som skulle till lika delar af staten och landstingen ersättas, eller 1,350 „

så får jag ett sammanlagdt belopp af 5,400 R:dr,
eller just den summa, hvartill skjutsens värde från början uppskattades.

Skilnaden emellan mitt nu framställda förslag och dem som blifvit af Herrar Nils Larson och Ehrenborg väckta, består hufvudsakligen deri, att, vare sig man, i enlighet med den förres förslag, låter legan uppgå till obegränsadt belopp samt staten träda emellan, der sådant af behofvet påkallas, eller i öfverensstämmelse med den senares mening öfverlemnar till landstingens godtfinnande att lemna bidrag för att moderera skjutslegan till skäligt belopp, men utan obligatorisk skyldighet att för vissa fall genom anslag nedsätta skjutslegan, så riskerar man i båda fallen, att legan drifves upp allt för högt, så att den verkar hämnande på samfärdseln. Deremot har man i mitt förslag en garanti att legan kommer att hålla sig inom tillbörliga gränser, enär landstingen, i medvetande om att legans stegring medför ökade kostnader för inneväranne i orten, skola finna sitt intresse uti att på allt sätt bidraga till densammans nedtryckande. Mitt förslag hvilat visserligen på en alldeles ny grundsats, att nämligen införa tvångsbeskattning på landstingen; men denna grundsats är dock fullt berättigad, då den föreslagna tvångsbeskattningen afser ett för staten nyttigt ändamål, och landstingets beskattningsrätt ju endast utgör en delegation af statens egen beskattningsrätt. Staten uppdrager således åt landstingen att utöfva denna beskattningsrätt, då staten finner beskattningen kunna utgå på ett lämpligare, jemnare och billigare sätt, än om staten sjelf skulle indrifva skatten i vanlig ordning på direkt eller indirekt väg.

Jag skall nu tillåta mig att uppläsa mitt förslag. Det lyder sålunda:

A) att Riksdagen må i underdånig skrifvelse anhålla:

dels att Kongl. Maj:t täcktes, så snart ske kan, vidtaga sådana åtgärder, hvilka leda derhän, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller landstingen må, utan hinder af någon på förhand bestämd taxa för skjutslegan, få läns- eller distriktsvis ordna skjutsväsendet på följande grunder, nemligen:

1:o) *att* den resande må betala skjutsens fulla värde, der landstinget icke finner skäligt bevilja medel för skjutslegans nedsättande eller, efter hvad i nästföljande moment säges, är skyldigt att medel för samma ändamål anslå;

2:o) *att*, der vid anställd entreprenadauktion skjutslegan befinnes hafva uppgått till högre belopp än tre fjerdedelar af medelvärdet af de fem närmast föregående årens markegångspris å ett ökedagsverke i orten eller i Blekinge och Jemtlands län, hvarest ökedagsverke icke ingår i markegångstaxan, af medium af de närmast angränsande länens medelmarkegångspris å sådant dagsverke, den resande icke skall vara skyldig att i skjutslega utgifva mer än tre fjerdedelar af det sålunda bestämda medelvärdet af ett ökedagsverke i orten, men entreprenören deremot vara berättigad att för skillnaden emellan den andel i skjutslegan, som af resanden betalas, och skjutslegans hela belopp erhålla godtgörelse af landstingsmedel; och

3:o) *att* der landstinget, vare sig för fullgörandet af den landstinget sålunda åliggande skyldighet eller eljest för skjutslegans ytterligare nedsättande under det i nästföregående moment stadgade belopp, finner nödigt besluta uttaxering af landstingsskatt sådan skatt skall i öfverensstämmelse med 2:dra punkten i 47 § af Kongl. förordningen om landsting den 21 Mars 1862, uttaxeras i förhållande till den allmänna bevillingen, enligt andra artikeln bevillingsstadgan; och

dels att, intill dess skjutsningsbestyret kan för hvarje län eller distrikt varda ordnad på oifvan angifna grunder, med bibehållande af nu gällande bestämmelser rörande legan för gästgifveri-, håll- och reservskjuts, der skjutsningsbestyret icke är ställdt på entreprenad, legan för entreprenadskjuts må, der den icke i följd af särskilda förhållanden, är eller varder till större belopp bestämd, utgöras med högst en kroua 60 öre milen för hvarje häst; äfvensom att

B) Riksdagen beslutar

dels att, der landstinget funnit skäligt bevilja, eller i följd af landstinget åliggande skyldighet nödgats anslå medel för skjutslegans nedsättande, minst hälften af det sålunda utgifna belopp måtte, efter Kongl. Maj:ts nädiga pröfning, landstinget af statsmedel ersättas; och

dels att det å sjetta hufvudtiteln i nu gällande riksstat uppförda reservationsanslag "till lättnad för skjutsningstungan, der denna är särdeles tryckande", måtte till 175,000 kronor förhöjas.

Jag ber få fästa uppmärksamheten på *den* väsentliga skillnaden mellan mitt förslag och reservanternes, att jag ansett billigheten fordra att landstinget skall ha ersättning för *minst* hälften, under det reservanterne föreslagit denna ersättning till *högst* hälften af det belopp landstinget skulle utgifva för skjutslegans nedsättande.

Emot Herr Ehrenborgs förslag åter har mitt den fördelen, att det samma icke binder de särskilda länen vid hvarandra, utan det lemnas hvarje läu öppet att ordna skjutsförhållandena derinom efter sig företeende omständigheter; och säkert är att vi norrländingar skola vara de första att begagna oss af denna frihet, ty der klämmer skon värst. Och, mine Herrar, det är verkligen så enkelt i utförandet, detta förslag, om man tänker sig in i förhållandena. Länsstyrelsen gör hemställen till landstinget och föreslår att vid alla skjutsstationer inom länet anställas försöks-entreprenadauktioner. Konungens Befallningshafvande bestämmer naturligtvis nu, som förut, antalet år under hvilka entreprenaden skall gälla, antalet hästar, som skola tillhandahållas genast eller viss tid efter tillsägelse o. s. v., alldeles såsom hittills. Sedan auktionerna hållits och kännedom sålunda vunnits om det belopp, hvartill legan vid hvarje särskild gästgivaregård uppgår, framlägges resultatet för landstinget, som då blifver i tillfälle att pröfva, huruvida landstinget äfven i de fall, då landstinget dertill icke är pliktigt, bör anslå medel till skjutslegans nedsättande. Det blir en lätt sak att förslagsvis beräkna det belopp, hvarmed Landstinget skall bidraga, ty landstinget kan efter dagböckerna erhålla kännedom om häståtgången under de närmaste föregående fem åren för hvarje gästgivaregård och kan med ledning deraf beräkna förhållandet i detta hänseende för närmaste framtiden, hvadan det icke bör vara förenadt med äfventyr att avsluta kontrakt med entreprenörerne om legans nedsättande till visst belopp, mot bestämd ersättning härför af landstinget.

Jag har ytterligare en erinran att göra. Det ligger nemligen i sakens natur att i händelse detta förslag antages, nu gällande författningar om reseersättning till tjenstemän för tjänsteresor måste undergå revision. Detta är så naturligt, att just det förhållandet måste vara det enda skälet hvarföre Stats-Utskottets reservanter icke ansett sig böra omnämna detsamma.

Jag får säga, mine Herrar, att när jag först tog kännedom om Utskottets betänkande och reservanternes förslag, så undrade jag i likhet med Herr Kolmodin hvad meningen var med alltsammans. Jag tvekade huruvida det kunde vara meningen att uppställa dessa båda förslag såsom två skilda alternativ eller om reservanterne ville på en gång yrka bifall till Utskottets förslag och hafva en skrifvelse i den syftning reservationen innehöll.

Jag fann för min del någon oklarhet hafva föresväfvat reservanterne deruti att, oaktadt de utgått från den grundsatsen att legan skulle blifva fri, de likväl å andra sidan antagit, att entreprenad på något ställe icke skulle kunna komma till stånd. Ett sådant antagande är för mig alldeles ofattligt, ty för penningar får man allt, och så vida man icke bor i ödemarken, så skall det väl alltid finnas någon som, låt vara emot aldrig så hög betalning, åtager sig att skjutsa; men reservanterne hafva dock antagit en sådan möjlighet, och detta gör, som sagdt, deras mening åtminstone för min uppfattning något oklar. Emellertid är det onekligt en genialisk instinkt, som ledt reservanterne, då de för vinnande af det mål, som föresväfvat dem, velat betjena sig af landstingens beskattningsrätt.

Denna

Denna lyckliga tanke erinrar mig lifligt, hurusom under franska revolutionens dagar, sedan till den unga republikens förtviflan, och oaktadt de hjältemodigaste ansträngningar, Toulons fästningsverk icke velat gifva sig, man vände sina blickar till en ung artillerikapten, Napoleon Bonaparte. Man lade framför honom kartan öfver Toulon. Han kastade en blick derpå, upptäckte genast den punkt, på hvilken man borde koncentrera operationerna, för att betvinga fästningen och utropade: "*là est Toulon!*" Mine Herrar! Reservanterne hafva uti landstingets beskattningsrätt upptäckt den punkt, från hvilken vi skola betvinga den fästning, som vi sökt storma allt sedan Magnus Ladulås' tider. "*Là est Toulon!*"

Herr Liss Olof Larsson: Det är i sanning olyckligt för mig att få ordet efter ett sådant anförande, som det vi här nyss fått höra, men jag skall likväl anhålla att få uppträda och kommer att i viss mån uppträda emot den siste talaren. Då jag nu kommer att vända mig både emot hans förslag och emot reservanternes, så vill jag på förhand bemöta den anmärkning, som jag är säker på, att man skall göra emot mig, eller att jag inom Utskottet vid frågans första behandling röstade för reservanternes förslag. Jag skall nu nämna orsaken dertill. Då det af reservanterne framställda förslag först kom från afdelningen till Utskottet, uppträdde jag emot den deruti uttalade grundsats, att man skulle kasta något bestyr och någon kostnad för skjutsväsendet på landstinget, men jag sade tillika, att, då jag icke fick något understöd för den mening jag hyste, skulle jag dock rösta för reservanternes förslag, just derföre att uti det förslaget fanns uttalad en princip, som jag nödvändigt ville hafva uttryckt, och hvilken princip jag tviflade på, att Första Kammarens ledamöter inom Utskottet skulle vilja uttala i sitt förslag. Det var nemligen den principen, att den resande i regeln skall betala hvad skjutsen hufvudsakligen kostar. När sedermera denna punkt, som nu är föredragen, kom till afgörande inom Utskottet, så till min glädje, ehuru emot min och, som jag tror, äfven flere ledamöters förväntan, gingo Första Kammarens ledamöter in på att icke allenast höja skjutslegan både för stad och land, utan hvad, som ännu mera förvånade mig, man satte den lika både för stad och land men på samma gång förklarade också dessa ledamöter, att de voro villiga att höja reservationsanslaget från 125,000 till 175,000 riksdaler. När sedermera uti sitt förslag de äfven erkände den grundsats, som jag ofvan uttalat, så bad jag genast att få frångå det af reservanterne framställda förslag, emedan jag icke kunde understödja den åsigt, att detta besvär skulle i någon mån kastas på landstinget. Man ser af Utskottets betänkande, att majoriteten så väl som reservanterne varit ense om den principen, att den resande enligt regeln skall betala hvad skjutsen kostar, men båda hafva varit ense om, att denna regel bör modifieras. Det är blott fråga om, hvilken siffra man vill bestämma; det är den, som utgör någon skillnad mellan dem båda. De äro således ense om sjelfva principen, men ense om huru långt man skall gå att tillämpa densamma. Man kom emellertid i tvist om, huruvida staten skulle träda medlande emellan, eller om landstinget borde göra det. För min del hyllar jag den åsigt, att skjutsningsbestyret är en statens angelägenhet,

icke en provinsangelägenhet. När jag utgår från denna åsigt, hvilken jag heller icke vill frångå, kan jag ingalunda gå in på, att landstinget skall betala en skatt för ett ändamål, som är gemensamt för hela landet, ty inträder man på den vägen, skall man icke komma att stanna vid skjutsen, utan man skall vid hvilken annan fråga som helst, som föreligger till Riksdagens afgörande, säga, att det är visserligen en statens angelägenhet, men kostnaden, som dermed är förenad, den kasta vi på ett eller annat län. Vi få i morgon till behandling frågan om elementarläroverken och man skulle då kanhända säga, att elementarläroverk skolen I få, men I fån betala dem sjelfva. Hvarföre är det då sagdt, att staten skall betala denna kostnad? Jo, derföre att det är en allmäu angelägenhet, och att icke något skäl förefinnes att fördela kostnaden på de olika orterna. Det är alldeles naturligt, att sedan man fått den principen erkänd, att landstingen skulle betala en del af skjutskostnaden, så skulle man inom kort komma att betrakta detta såsom en nådegåfva till den ort, som finge understöd, ehuru man på samma gång visste, att det vore en ytterligare skatt, som det länet sålunda finge utgöra för bekostande af en statsangelägenhet, utöfver den skatt, som dessa, lika med alla andra, betala till staten för dess gemensamma behof. Man skulle då få höra här i Kammaren uppräknas, att det och det länet har fått så och så mycket sig tilldeladt, och sålunda skulle man alltid uppföra detta anslag på det länets debet, och man skulle icke taga i beräkning, hurusom i andra län staten lagt ned millioner på byggande af jernvägar, hvarigenom skjutsen till stor del försvunnit, så att något understöd från landstinget icke skulle behöfva komma i fråga. Man bör således efter min tanke taga i beräkning hvad andra län fått, och att man i somliga län byggt jernvägar, der resande få åka för 30 öre milen, under det man på andra ställen får uppoffra mycken tid och penningar, för att komma samma väglängd. Då det var fråga om att höja taxan för persontrafik på jernväg, fanns det personer, som motsatte sig att höja afgiften för resande med 5 öre milen, och de sade då, att det vore för dyrt för en resande att betala 30 öre milen, men samma personer säga nu, att det icke är obilligt, att de resande få betala huru mycket som helst, der det ej finnes jernvägar. Man vill nu framhålla, att det skulle vara alldeles för dyrt för staten att i de sårskilda orterna understödja skjutsen, och att det derföre vore nödvändigt att hålla sig till landstingen, som skulle utöfva en ofelbar kontroll öfver, att prisen icke skulle komma att uppdrifvas för högt. Det är högst förvånande, att en landshöfding kan här hylla denna åsigt, d. v. s. att landstingen skulle ega en sådan förmåga, och att, om skjutsen blefve en statens angelägenhet, staten skulle stå alldeles redlös emot det oerhörda prejeri, som då skulle uppstå; hvilka medel, hvilka personer har då landstingen att kommendera, som kunna åstadkomma en så kraftig verkan? Inga! så vidt jag vet; men staten, hvem har den? Jo, den har Konungens Befallningshafvande, kronofogdar och länsmän. Är man berättigad att hysa en sådan missstro till dem? Och synes man icke utgå från den falska förutsättningen, att hela allmänheten skulle bestå af icke skurkar och bedragare, som endast hafva till mål att bedraga och preja staten? Det egendomliga i hela denna sak är, att man just nu kommit underfund med, att det är omöjligt för staten att öfvertaga detta bestyr, då Andra

Kammaren, så länge jag varit der, alltid yrkat, att skjutsen skulle lyftas från jordbruket, och att i det afseendet staten skulle tråda emellan, och vi skulle således uti 7 eller 8 riksdagar beslutat alldeles galet och först nu hittat på den rätta vägen. Jag har här just ett utskottsbetänkande från 1862, deruti Utskottet föreslår, att gästgifveri-, håll och reservskjutsen öfvertages af staten. Jag har sett efter i protokollen för den tiden och deraf till min förvåning funnit, att de, hvilka nu anse det för alldeles obilligt, att staten skall öfvertaga denna skjuts, voro de, som allra ifrigast försvarade Utskottets betänkande. Jag behöfver icke uppräknå några namn, men man torde nog komma ihåg den saken ändå. Nu äro de af alldeles motsatt åsigt och det, ehuru man sedan dess fått jernvägar i alla riktningar, hvarigenom kostnaderna för staten blifva en småsak emot hvad de då blifvit; man kan ej draga någon annan slutsats häraf, än att orsaken måste ligga deri, att de orter, som sedermera fått jernvägar på statens bekostnad och således blifvit qvitt skjutsningstungan, nu tycka det vara lämpligast att låta de orter sköta sig sjelfva, som ej varit nog lyckliga att utan någon sin förskyllan få jernvägar. Jag kan icke finna annat, än att, då man nu säger, att man skall dela emellan de olika länen, det är samma förhållande, som om jag t. ex. tänker mig Stockholms kommun såsom ett samhälle för sig sjelf och antager att hela Stockholm gemensamt byggt t. ex. skeppsbron, men sedan det blir fråga om att ordna Nybroviken, så beslutar dess gemensamma styrelse, att sådant skall ske med en stor kostnad, men alägger Ladugårdslands församling att ensamt betala den, ehuru denna församling på samma gång lika med öfriga betalar till staden för dess gemensamma ändamål. Förhållandet är, efter min tanke, nu precis detsamma eiler att, när de andra länen nu fått jernvägar på statens bekostnad, så säga dessa, att nu sköta vi oss sjelfva, då få vi också sköta eder sjelfva.

Man har kanske också förbisett en annan omständighet i denna fråga, hvarom dock Herr Treffenberg erinrade, nemligen att det skulle vara alldeles nödvändigt att förändra resereglementet för tjenstemän, som finge ersättning för sina resor. Det är också alldeles naturligt, men det torde icke för den ärade talaren vara obekant, att det finnes tjenstemän, som få göra många och långa resor utan ersättning, t. ex. häradshöfdingarne, hvilka, då de begifva sig till sina ting, icke hafva någon ersättning, utan naturligtvis få afdraga derför på sin lön. Den ene kan resa på jernväg och för honom blir det mycket billigare, och man skall således på så sätt upprätta en betydlig ojämnhet uti deras löneförhållanden.

Vidare säger man, att man skall lemna bestyret med skjutsens ordnande till landstinget, och man vill på samma gång gifva Konungens Befallningshafvande makt att tillse, att de resande utan för stor tidsutdrägt eller annan olägenhet blifva fortskaffade. Om nu landstinget beslutar sig för att icke gifva något tillskott till skjutslegans nedsättande, så kommer Konungens Befallningshafvande och säger, att det utgör ett hinder för samfärdseln och att legan måste nedsättas. På ett annat ställe säger samma myndighet, att det skall vara att tillgå flere hästar per dygn, än de som landstinget bestämt. Jag tror således, att om man lägger någon makt i Konungens Befallningshafvandes händer, skall det all-

tid gifva anledningar till förvecklingar, och landstingens makt blir endast illusorisk.

Herr Ehrenborg har redan förändrat sitt förslag, så att han fränskiljt punkten a. Jag ämnade annars erinra om hvad följden skulle blifva af ett bifall till hans förslag. Man skulle visserligen få reservationsanslaget förhöjdt, men det kunde hända, att skjutslegan stode qvar på samma punkt. Jag är icke alldeles säker på, huru det i så fall skulle sluta, ty jag är icke alldeles hemma i formerna, men om Andra Kammaren skulle höja reservationsanslaget och sammanbinda det uti samma punkt med en förhöjning af skjutslegan för reserv- och hållskjuts, under det att Första Kammaren blott höjt för entreprenadskjuts, så skulle frågan naturligtvis komma till Utskottet och det blefve dess sak att sammanjemka de olika åsigtorna. För min del kan jag dock icke finna, att någon sammanknjung skulle vara möjlig, ty emellan dessa båda åsikter finnes, efter min tanke, ej någon medelväg, och då vet jag sannerligen icke hvad Utskottet skulle kunna göra. Jag fruktar således, att man då skulle nödgas säga, att, enär Kamrarne stannat i olika beslut och någon gemensam votering i frågan icke kan ega rum, så har frågan för denna riksdag förfallit, och vi skulle då stå qvar på samma punkt. Jag har blott velat framhålla detta till begrundande af den, som är mera hemmastadd i formerna än jag.

En annan omständighet, som framgått af denna diskussion, förefaller mig också högst märklig. Herr Ehrenborg, med hvilken åtskilliga andra, till och med af reservanterne, instämt, talade nemligen vidt och bredt om, att grundprincipen vore den, att jordbruket skulle befrias från skjutsningen, ty det vore obilligt, att skjutsen tryckte på jordbruket. Till min stora förvåning kommo dessa Herrar emellertid fram med det yrkande, att reservationsanslaget från hvad Utskottet föreslagit, eller 175,000 R:dr. skulle nedsättas till 160,000 R:dr. Detta är ett högst märkligt förhållande och tyckes visa, att det icke var så allvarligt menadt, när man sagt, att den å jorden hvilande skjutsningstungen var orättvis och därför bör lättas, ty klart är väl, att man lättar bördan mera med 175,000 än med 160,000 kronor. Första Kammaren har varit med om att bevilja detta högre anslag till lindrande af den på jordbruket hvilande skjutsningstungen, och då skulle nu Andra Kammaren komma och säga, att vi nöja oss med mindre och att Första Kammaren varit för frikostig. Jag tror sannerligen, att man bör betänka sig två gånger, innan man sätter ned ett anslag, som beviljats af Första Kammaren för att bereda lättnad i de jorden åliggande onera.

Emot Herr Treffenbergs förslag vågar jag knappast yttra något, emedan det föreföll mig så inveckladt och vidlyftigt, att jag ej kunde fatta det. Det förekom mig dock så som om hans beräkningar icke skulle vara så alldeles riktiga, och jag tror därför, att han hade fullkomligt rätt, då han sade, att möjligen någon faktor deruti vore uteglömd. Först och främst räknade han ut, huru många hästar skulle behövas vid hvarje gästgivaregård, och sedan huru mycket man skulle skjutsa med dem för hvar dag, hvarigenom han kom till en viss summa, som med dessa hästar skulle intjenas för hvarje dag; att en sådan beräkning icke håller streck i verkligheten, ligger så för öppen dag, att jag ej vidare behöfver uppe-

hålla mig dervid. Han talade vidare om ökedagsverken såsom utgörande någon slags grund för beräkningarne; som man vet ändras priset å dessa hvarje år. Man skulle då, i så fall, få lof att ändra skjutstaxan för hvarje år efter markegången, så vida de skulle stå i samband med hvarandra. Det kan likväl hända, att jag missförstod hans mening, och det anser jag till och med mycket sannolikt. Jag vill således icke rikta någon bestämd anmärkning emot hans förslag; ty, såsom jag redan förut sagt, är jag icke i stånd att fatta detsamma och vågar därför hvarken yrka afslag eller bifall derå. Jag befarar dock, att detta hans förslag, som synes mig vara en ny motion, är något hastigt ihopkommet och allt för omoget, och det skulle rent af förvåna mig, om Kamrarne skulle vara färdiga att på rak arm acceptera detsamma. Inuan Kamraren går in på ett sådant förslag, som man ej haft tillfälle att på förhand sätta sig in uti, borde man, efter min tanke, hafva haft mera betänketid. Jag yrkar för min del bifall till Utskottets förslag i punkten a och till punkten b med det af Herr Nils Larsson föreslagna tillägg, nemligen att staten skall, der omständigheterna sådant påkalla, träda emellan, ty jag upprepar ännu en gång hvad jag vid början af mitt anförande yttrade, eller att skjutsbestyret är ett statens åliggande och icke ett ortintresse, och fasthåller man vid denna åsigt, böra icke landstingen utan staten betala det som erfordras utöfver hvad som vid entrepenadauktioner betingats.

Häruti instämde Herr *Magnus Jonsson*.

Herr Östling: Herr Talman, mine Herrar! Som äfven jag hörer till de mångas antal, som vid denna riksdag väckt motion i denna viktiga fråga, så torde det vara ursäktligt, att äfven jag nu begärt ordet för att yttra några ord, och det just för att få upplysa Kammarens Herrar ledamöter om de förhållanden, som på den ort, jag tillhör, nu äro rådande. Detta gör jag så mycket hellre, då jag af mycket framstående personer inom denna Kammare hört yttranden blifvit fällda, att det icke är så farligt med skjutstungan, som man velat låta påskina; men, mine Herrar, hvad vittna då de många motioner, som blifvit väckta icke allenast vid denna utan äfven vid flera föregående riksdagar i denna fråga, som dock alltid blifvit undanskjuten, så att den icke kunnat erhålla understöd, så att den kunnat få en nöjaktig lösning. För att vederlägga de nu förr omnämnda yttranden, nemligen att tungan icke är så farlig, så vill jag blott omnämna, huru det verkligen förhåller sig i de norra orterna och tror jag, att den upplysning, som jag kommer att meddela, skall komma att lemna ganska goda stöd för att en verklig klagan kan få anses vara ganska väl berättigad. Oaktadt den kommun, som jag tillhör, kan få anses höra till de numera lyckligt lot-tade, emedan vi nu der hafva Gefle—Dala-banan, som till en väsendtlig del underlättar skjutsningsbesväret, så äro vi icke dess mindre ålagda att vid två andra gästgifvaregårdar inom andra kommuner deltaga i underhållet för skjutsens upprätthållande, och hvaraf jag tror, att åtminstone den ena kan få anses höra till de mest oskäligt högt betungande, då entrepenadsumman för de sista åren utgjort 1,500 R:dr, men nu vid sist hållen entrepenad steg till något öfver 4,000 R:dr för år, och i en annan

kommun inom mitt kommittenskap entreprenadsumman utgjort 2,985 R:dr per år, men nu, i Mars månad innevarande år, då ny entreprenadauktion hölls för nästkommande skjutsperiod, var lägsta anbudet, som afgafs, icke mindre än 9,975 R:dr för år, säger niotusen niohundra sjuttiofem, då, mine Herrar, tror jag, att man kan få anses hafva ganska befogad anledning till klagan öfver detta onus. Som nu emellertid ingen utsigt förefinnes att vid denna riksdag vinna det åsyftade ändamålet, hvilket jag anser vara det rätta, nemligen att den resande fick betala skjutsens fulla värde, som, säger jag, detta icke nu kan vinna bifall och blifva Riksdagens beslut, så får äfven jag nöja mig med att yrka bifall till punkten a och till punkten b samt förena mig med Herr Nils Larsson i det yrkande, som af honom blifvit framställt och i hvilket flera föregående talare sig förenat.

Herr Fröberg: Herr Talman, mine Herrar. Af den reservation, som åtföljer det föredragna betänkandet, inhemtas, hvad som ock under diskussionen blifvit upplyst, att fråga om skjutsningsbesvärets ordnande på ett för de skjutsskyldige mindre tryckande sätt länge varit föremål för Riksdagens profning, utan att likväl hittills kunna tillfredsställande lösas, hvartill orsaken torde få sökas deruti, att man tvekat att taga steget fullt ut och tillämpa den i detta hänseende riktiga grundsats att låta den resande betala skjutsens fulla värde. Man har i dess ställe inskränkt sig endast till palliativ, hvaraf följderna ock blifvit den, att klagomålen öfver skjutsningen aldrig tystnat, utan ständigt återkommit och då låtit allt högljudare sig höras. Vål har skjutsbördan på flera ställen genom anläggning af jernvägar och åstadkommande af andra kommunikationsmedel blifvit i någon mån lättad, men många orter finnas dock, som icke kommit i åtnjutande af sådana förmåner, och der skjutsen fortfarande är särdeles betungande. Så är åtminstone förhållandet inom de fyra nordligaste länen så väl i stad som å landet. De skjutsskyldige få i dessa orter, till följd af de uppdrifna arbets- och forsellönerna, vidkännas högst betydliga uppoffringar, som endast i ringa mån ersättas af den fastställda skjutslegan och de utgående statsbidragen. Genom att höja legan för entreprenadskjutsen, på sätt Utskottet föreslagit, äfvensom anslaget "till lättnad för skjutstungan, der den genom entreprenad bestrides och är särdeles tryckande", beredas de skjutsskyldige väl någon lindring, och det är äfven sannolikt att på flera ställen, der skjutsen är mindre betungande, de skjutsande komma att skörda verklig vinst; men förhållandena inom de olika delarne af riket äro likväl så skiljaktiga, att skjutstungan ej torde kunna komma att utjemnas förr än legan för skjutsen varder bestämd att i hvarje ort utgå med det belopp, som der motsvarar den verkliga kostnaden för skjutsen. Detta mål vinnes först, då skjutsen upplåtes åt den, som erbjuder den minsta legan för milen. En sådan åtgärd, som Utskottet i regeln erkänt vara riktig, har Utskottet likväl afstyrkt, under förmenande, att tillämpningen deraf skulle leda derhän, att skjutslegan å många orter kommo att uppgå till så höga belopp, att samfärdseln derigenom skulle helt och hållet förhindras. Detta torde dock högst sällan vara att befara. Bästa korrektivet emot en allt för hög skjutslegan är just den omständigheten, att den resande söker att fortskaffa sig på annat

sätt. En entreprenör, som utfäst sig tillhandahålla ett visst antal hästar och nödgats dem anskaffa, är naturligtvis angelägen att med dem få skjutsa, för att kunna erhålla den beräknade vinsten. Eljest kommer han att göra förluster. För undvikande af dessa måste han ovilkorligen lämpa legan efter billigheten. Dessutom torde nog den enskilda företagsamheten veta att utfinna utvägar till förekommande af den antydda olägenheten, hvilken ej torde vara att befara i andra fall, än då entreprenadanbud afgifvas, hvilka i verkligheten endast äro skenbara och möjligen tillkommit hufvudsakligen för att utgöra förtäckta skyltar för prejeri och bedrägerier, men till hvilkas förekommande det dock ej bör vara svårt att genom lag meddela erforderliga bestämmelser.

Ehuru jag sälunda delar reservanternes åsigt i afseende å skjutslegans bestämmande, kan jag dock icke instämma i det af dem framställda och af åtskilliga föregående talare biträdda förslag derom, att landstingen skola deltaga i skjutsens ordnande och därför lemna bidrag. Derigenom åstadkommes emellan de olika landsdelarne ej någon jemnare fördelning af skjutstungan, utan kommer den fortfarande att å skilda orter vara mer eller mindre tryckande. Skjutsen är emellertid en statens och ej en kommunens angelägenhet, hvarföre det ock är olämpligt att på landstingen öfverflytta densamma. De i detta afseende framställda förslag äro särdeles otillfredsställande, ty de innehålla icke bestämmelser för de fall, då entreprenad ej kan åstadkommas, och huru förfaras skall, när ett allt för högt anbud göres, samt om det då ovilkorligen skall antagas eller förkastas. Åt landstinget är ej heller annan verksamhet inrymd, än att anslå medel för nedsättning i legan, men någon rätt är ej förunnad landstinget att före godkännandet af Konungens Befallningshafvande få yttra sig angående antagligheten af de gjorda anbuden. Jag anser att nuvarande bestämmelser rörande skjutsningsbesväret böra bibehållas för de fall, då entreprenadanbud ej kan erhållas, äfvensom att då, för entreprenads ernående och nedsättning i legan, bidrag erfordras, dessa böra, såsom nu är förhållandet, utgöras af de skjutsskyldige, men att dem dock af statsmedel meddelas lindring i deras kostnader; samt att det må stå vederbörande öppet att antaga och förkasta ett anbud, som uppenbarligen är oskäligt. Genom en lagstiftning i det af mig antydda syfte tror jag att skjutsfrågan skall vinna en tillfredsställande lösning.

Efter det beslut, Första Kammaren i frågan redan fattat, torde något hopp, att vid denna riksdag få denna angelägenhet tillfredsställande ordnad, ej förefinnas; hvadan nu klokast torde vara, att Kammaren i ärendets närvarande skick fattar ett beslut, som närmast öfverensstämmer med det af Första Kammaren tagna; och då detta mål bäst vinnes genom bifall till det af Herr Nils Larson framställda förslag, vågar jag anhålla att detsamma måtte godkännas.

Flera talare hafva påyrkat höjandet af legan för gästgifveri-, håll- och reservskjutsen. Detta yrkande synes mig vara mindre väl betänkt. Bifall dertill skulle möjligen kunna föranleda, att skjutsskyldige på flera orter funne med sin fördel att in natura utgöra skjutsen, hvilket åter skulle motverka upprättandet af entreprenader och försvåra samfärdseln.

Herr Pehr Ericsson: Då vid hvarje riksdag försports klagomål

öfver skjutsningsbesväret, så måste man med tillfredsställelse helsa hvarje förslag som äiser att medföra lindring i detta besvär. Helst skulle jag sett om Utskottet kommit till det resultat, som jag anser vara det enda rätta, nemligen att den resande betalar hvad skjutsen är värd, men som saken nu står, yrkar jag bifall till reservanternes förslag med det af Herr Liss Olof Larsson gjorda tillägg.

Herr Ros: Att skjutsningsskyldigheten, som ålegat och ännu åligger jordbrukaren, kännes för honom betungande lärer väl svårligen någon kunna bestrida, derföre har Regering och Riksdag sökt att på bästa sätt afhjelpa denna börda, men hitintills kommit till den åsigten, att nämnda skyldighet icke lämpligen kan på staten öfverflyttas, utan i stället anvisat medel och utvägar till lättnad deri; till detta resultat har ock denna Riksdags Stats-Utskott kommit, så väl i dess nu föredragna utlåtande som i den vid detsamma bifogade reservation.

Den utväg som anvisats till lindring i skjutsningsbördan är medelst entreprenaders inrättande. Deraf har ock ungefär $\frac{2}{3}$ af rikets gästgifvaregårdar sig begagnat, orsaken hvarföre öfrige $\frac{1}{3}$ ej funnit skäl frångå håll- och reservskjutsen är för mig svårt att inse.

Antag att samma förhållande ännu någon tid kommer att fortfara, så, med skjutslega af 1: 50 R:mt i stad och 1: 20 R:mt på landet, per häst och mil, hafva de skjutsskyldige till entreprenörerne vid nära 1,000 gästgifvaregårdar betalat tillsammans ungefär 180,000 riksdaler (utöfver 16 riksdaler per hemman och 24 riksdaler för hvarje fullt 100 af stadsinneväpnare, hvilka belopp först skola utgå innan något af statsbidraget erhålles.) Visserligen hafva arbetsprisen under senaste åren stigit, men om Utskottets förslag antages, och skjutslegan höjes till 1: 60 R:mt per mil, så torde den förhöjningen tillfredsställa entreprenörernes förhöjda fordringar, så att af skjutslegan ej fordras mer kontant bidrag än hittills; bifalles då Utskottets förslag äfven deri att anvisa 175,000 riksdaler till lättnad för skjutsningstungan der entreprenader äro inrättade, så återstå då 5,000 riksdaler som betalas af ungefär 1,000 skjutslag. Skulle staten öfvertaga skjutsen, finge desse skjutsskyldige sannolikt dertill bidraga med högre belopp.

Till lättnad för sådana skjutslag, som ännu hafva håll- och reservskjuts, har föreslagits höja legan till 1 riksdaler per mil; derom skulle jag vara med, så vida ej då inträffade hvad Herr Liss Olof Larsson förutspådde, att den föreslagna förhöjningen i legan för entreprenad skulle möjligen derigenom falla, hvilket jag dock ej vill bidraga till. På grund af hvad jag sålunda anfört yrkas bifall de föredragna tvänne punkterna.

Herr O. B. Olsson: Jag vill till en början förklara, att jag för min del biträder Utskottets förslag i afseende å punkten a. Beträffande punkten b skulle jag helst hafva velat biträda Herr Ehrenborg i hans förslag, synnerligast som den afdelning af Stats-Utskottet, som från första början behandlade denna fråga och hvartill jag hörer, stod ett sådant förslag närmast; men då jag finner att åtskilliga af Kammarens ledamöter anse det af honom föreslagna anslagsbelopp vara för litet, så ber jag att

få instämman med Herr Åstrand i hans yrkande, att statsanslaget må höjas till 174,500 kronor.

Herr Nils Larson utgick i sitt förslag från den åsigten, att skjutsningsskyldigheten borde vara en statsangelägenhet och såsom sådan bekostas. Jag kan icke gilla denna åsigt, ty jag tror att staten derigenom skulle få sitta alltför hårdt emellan, och jag hemtar anledning till denna betänklighet af hvad som föreföll vid 1868 års riksdag, då en fråga om skjutsväsendet i denna Kammare behandlades. Det upplystes då, att vid åtskilliga gästgifvaregårdar i norra delarne af landet, och jag vill särskildt minnas en gästgifvaregård i Dalarne, kostnaden för hvarje häst, för hvilken godtgörelse erhöles af det utaf Riksdagen beviljade anslag, uppgick till emellan 1,100 och 1,200 R:dr. Såsom Herrarne veta, då entreprenader skall upprättas vid gästgifvaregårdarne i riket, föreskrifver Konungens Befallningshafvande att vid hvarje gästgifvaregård så och så många hästar skola inom så och så många timmar tillhandahållas, och efter detta hästantal uträknas kostnaden vid de särskilda gästgifvaregårdarne och befanns, såsom jag nämnt, vid en gästgifvaregård i Dalarne uppgå till emellan 1,100 och 1,200 R:dr samt vid flera andra i norra delen af landet till ungefär enahanda belopp. Detta förhållande fäste Riksdagen sig särskildt vid och följden blef, att Riksdagen aflät en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t täcktes utreda och tillse huru härmed rätteligen kunde förhålla sig.

Med sådant exempel för ögonen vill jag för min del icke gå in på att skjutsningsskyldigheten skall betraktas såsom en statsangelägenhet, och den ärade representanten för Westerås har också gifvit mig ett godt stöd i detta hänseende, då han förklarar sig anse, att skjutslegan blifvit genom konstlade medel alltför högt uppdrifven. Detta har varit min särskilda tanke, och då han, hvilken, såsom landssekreterare, en lång följd af år haft tillfälle att se dessa saker på nära håll, ansett skjutsningsskyldigheten icke böra betraktas såsom en statsangelägenhet, så gifver denna omständighet åt min åsigt en ytterligare styrka.

En talare nämnde, att tungan för de reservskjutskyldige stegrats så högst betydligt under de senaste åren. Jag medgifver visserligen detta, men jag vill upplysa att genom de handlingar, som varit för Utskottsafdelningen tillgängliga, det visat sig att af anslagsbeloppet till lättnad för skjutsningstungan kunnat under förlidet år till de reservskjutskyldige tilldelas icke mindre än 70 procent utöfver det belopp som de skjutskyldige böra betala, nemligen 16 R:dr på helt mantal, innan de få tillgodonjuta statsanslag. Då man efter Utskottets förslag tager i betraktande, att så väl skjutslegan som statsanslaget blifvit förhöjdt, så blir efter min tanke tungan för de reservskjutskyldige icke så särdeles stor.

För min del vill jag icke längre uppehålla diskussionen, utan slutar med att, såsom jag redan i början tillkännagaf, yrka bifall till Utskottets betänkande i punkten a samt i afseende å punkten b instämman med Herr Åstrand i hans yrkande, att statsanslaget må höjas till 174,500 kronor.

I öfrigt instämmer jag med Herr Treffenberg i hans förslag.

Herr Kolmodin: Stats-Utskottet och dess reservanter hafva med afseende på sina framställningar i detta betänkande funnit en särdeles

lycklig bearbetare i herr Treffenberg. Han har dessutom haft den ertigheten att jämföra de högt ärade reservanterne med den store generalen Napoleon Bonaparte. Jag har icke för afsigt att på minsta sätt förringa reservanternes ära, men jag tycker verkligen, då jag betraktar deras reservation å ena sidan och Herr Treffenbergs förslag å den andra, att de snarare hafva likhet med en annan stor general. Under konung Jakob den andres regering utbröt ett uppror i England, der hertigen af Monmouth drog svärdet emot sin laglige konung för att eröfra tronen. Mot honom skickades general Feversham. Närmast under denne kommanderade general Churchill, sedermera verldsberömd såsom duke of Marlborough. Då bataljen stod — det var helt tidigt på morgonen och fäktningen var slut redan kl. 7 — så inträffade det, att Feversham icke hann stiga upp och kläda sig. Bataljen vanns af Churchill. Sedermera blef det ett allmänt ordspråk i England, att, så snart man talade om general Feversham, fullt sanningsenligt säga: "det var den den generalen, som vann bataljen i sängen!" Någoting liknande tyckes verkligen hafva händt Stats-Utskottets reservanter i denna punkt. Jag för min del får säga, att jag fullligen och med stor glädje gillar det förslag, Herr Treffenberg framlagt. Det vill synas mig, som skulle detsamma lösa den fråga, som jag i hela denna sak anser för hufvudfrågan, nemligen skjutsbördans skiljande från jordbruket; ty sådan denna börda nu ligger der, är den en orättvis och orimlig börda. Herr Treffenbergs förslag har dessutom en annan förtjenst: det tillgodoser den princip, hvilken så väl Stats-Utskottet som reservanterne uppställt, att nemligen den resande bör betala värdet af den skjuts han begagnar. Vidare har det, genom att, såsom de ärade reservanterne anvisat, stadga att landstingen skola biträda vid skjutsväsendets ordnande, skaffat en kontrollant på nära håll, som kan tillse och öfvervaka, att icke genom konstlade medel så orimliga entrepenadafgifter behöfva utgå som de, på hvilka en ärad talare på skånebanken nyss anført exempel, jag tror det var från provinsen Dalarne. Detta var den tredje förtjensten. Den fjerde är, att genom detta förslag staten icke släppt ur sin hand rättigheten att ingripa, då skjutslegan stigit så högt, att det skulle kunna skadligt inverka på samfärdseln. Då skjutslegan stigit till en viss höjd, skall den nemligen i samfärdselns intresse icke få stiga högre för den resande, utan staten och landstinget skola träda emellan samt betala det nödiga tillskottet till den skjutsande. Alla dessa förtjenster finnas förenade i det förslag, Herr Treffenberg framställt. Och derföre, mine Herrar, eluru jag första aftonen, denna fråga var före, i half förtviflan var beslutet att för denna gången "kasta yxan i sjön" och hoppas på bättre lycka en annan gång, så har jag nu fattat mod och för min del beslutat understödja detta förslag och rösta för detsamma, förvissad som jag är, att kunde det blifva Riksdagens beslut, så skulle det i sanning väcka liflig glädje hos den stora massan af det svenska folket och i dess ögon åt 1874 års Riksdag gifva en märkvärdighet, hvilken den genom intet af sina föregående beslut kunnat förvärfva sig.

Jag kunde nu sluta; men en ärad talare från Dalarne har yttrat ett par saker, som jag ber att få besvara. Han påstod, att, om anslag af staten framdeles skulle till vissa provinser utgå för att tillsammans med landstingsmedel betäcka skjutsningskostnaden, så skulle detta komma

att betraktas som en nådegåfva till dessa orter. Men jag tror icke, att något nytt förhållande i det afseendet skulle härigenom inträda. Jag frågar, hvart större delen tar vägen af de 125,000 R:dr, som nu, utan att landstingen något bidraga, för samma ändamål utgå. Ingen betraktar *dem* såsom en nådegåfva, utan såsom ett anslag för främjande af ett viktigt statsändamål; jag för min del åtminstone har aldrig betraktat dem som en nådegåfva vid de tillfällen, då fråga varit om deras beviljande, utan som ett nödvändigt anslag, afsedt att lindra och utjemna en stor orättvisa. För öfrigt må landstingen gerna äfven ur en annan synpunkt, än den redan nämnda, draga en del af bördan, ty nog må den ärade talaren medgifva, att han t. ex. har ett större intresse än jag deri, att goda kommunikationer finnas i Dalarne. Jag är emellertid villig att, såsom Herr Treffenberg föreslagit, tillstyrka, att minst hälften må af statens medel utgå till skjutslegans betalande på de orter, der denna ställer sig för hög. Han yttrade vidare, att han icke kunde begripa, huru Konungens Befallningshafvande och landstingen skulle kunna samverka, ty dessa myndigheter skulle naturligtvis råka i strid, då de hade samma sak att uträtta. Jag kan dock ej se, hvori svårigheten här skulle bestå; Konungens Befallningshafvande har ju alla verkställighetsåtgärder i sin hand och landstingen ega att, der skjutslegan stigit till en viss, bestämd höjd, besluta om uttaxeringen af det erforderliga tillskottet, ja till och med, om det så finner för godt, att vid någon annan, lägre punkt på skalan utöfva denna sin beskattningsrätt. Jag kan således icke finna, att någon kollision rimligtvis skulle kunna uppkomma mellan de begge myndigheterna.

Det har talats mycket om, att de öfriga provinserna i riket utom Norrland fått stambanor. Jag medgifver, att det finnes åtskilliga provinser, som i det afseendet äro lyckligare lottade än de norrländska, men så vidt jag kunnat finna af de förslag, som från Regeringen utgått, och af de bevillningar, Riksdagen lemnat för byggande af jernvägar i Norrland, har staten icke visat sig ovillig att utsträcka stambanorna norr ut. Gotland har icke heller fått några jernvägar; jag kan således bekräftande jernvägarne i Norrland yttra mig alldeles opartiskt.

På grund af det sagda ber jag att få yrka bifall till Herr Treffenbergs förslag.

Herr Boman: Fullkomligt erkännande riktigheten af den princip, som ligger till grund för Utskottets förslag, synes mig dock ej något af alla de föreliggande förslagen lösa frågan på ett så nöjaktigt sätt som det af Herr Treffenberg framställda. Genom sistnämnda förslag befrämjas bäst det mål, hvartill man vill komma, nemligen att den resande skall inom vissa gränser sjelf betala skjutsens värde och hvad derutöver sig belöper icke uteslutande drabba den skjutsskyldige. Enligt den af Herr Treffenberg gjorda beräkning, med hvilkens genomgående å nyo jag ej vill trötta Kammaren, skulle det tillskott, som tillkomme landstinget eller staten att göra, naturligtvis blifva beroende af huruvida man kunde finna personer, som vore villige att till det fixerade priset öfvertaga skjutsningen på entrepenad. Herr Treffenberg har föreslagit, att skjutslegan pr mil och häst skulle bestämmas till en viss del af ett ökedagsverke efter me-

delmarkegångspris och i hans förslag upptaget till tre fjerdedelar deraf. Detta förhållande är, om man så vill, godtyckligt, men den antagna bråkdelen kan ändras, om skäl dertill förefinnes. Fastställes den normala skjutslegan till en viss del af ett ökedagsverke, så kommer det erforderliga tillskottet att bero af huru många entreprenörer vilja öfvertaga skjutsningsbestyret till det normala priset eller ett högre. Om skjutsens värde antages såsom i det af Herr Treffenberg framställda exemplet till 3 R:dr per mil och den normala legan bestämmes till 2 R:dr 25 öre, så behöfves ett tillskott af 75 öre per mil, hvilket skulle utgå från landstinget och staten. Om man då följer Herr Treffenbergs uppställning, hvilken jag för min del funnit fullt exakt, så ser man, att för ett län tillskottet skulle utgöra 6,750 R:dr; och om taxeringsvärdet efter Art. II i Bevillningsstadgan uppgår till 150,000 R:dr, blir landstingets tillskott allenast $4\frac{1}{2}$ öre på hvarje bevillningsriksdaler. Vid sådant förhållande och om man i likhet med Herr Treffenberg antager ett skjutslag utgöras af 25 mantal och hvarje hemman uppskattas till 15,000 R:dr, så skulle hvarje hemman erhålla $4\frac{1}{2}$ R:dr i bevillningen efter Art. II, hvilken uppgår för hela skjutslaget till 112 R:dr 50 öre. Hvad gör då tillskottet, beräknadt efter $4\frac{1}{2}$ öre för hvarje R:dr? Jo, 5 R:dr 6 öre. Denna beräkning är uppgjord under den förutsättning, att inom ett och samma skjutsdistrikt finnas blott 10 gästgifverier, der entreprenörerne fordra mer än den normala skjutslegan. Uppgår deremot sådana gästgifveriers antal till 20, måste tillskottet fördubblas, o. s. v. Det vissa är, att skjutslegans tillskott skola efter de af Herr Treffenberg angifna grunder uppgå till ofantligt mycket lägre belopp än för närvarande. Tillskotten komma visserligen att drabba äfven andra samhällsmedlemmar än som nu är förhållandet, men som detta är fullt rättvist och billigt, är deremot icke något att anmärka. Äfven utan speciel kännedom om beloppet af det tillskott per mil, som för närvarande till gästgifverierna utgår, är jag dock fullkomligt öfvertygad derom att, om, på sätt Herr Treffenberg föreslagit, tillskottet fördelas emellan landstinget och staten med halva beloppet på vardera, den utgift, som kommer att drabba hvarje samhällsmedlem, blir, så att säga, blott en försvinnande del af det hela. Deremot vinnes den fördel, att de skjutsskyldige erhålla en väl behöflig lindring.

Jag vill ej längre upptaga Kammarens tid, ty om Herr Treffenbergs förslag har så mycket yttrats dels af honom sjelf och dels af Herr Kolmodin, att jag kan inskränka mig till att yrka bifall till detta förslag.

Herr Edström: Ehuru jag håller före att Herr Treffenbergs förslag är så lyckligt funnet, att det sannolikt förtjenade att tagas i allvarligt öfvervägande och blifva Kammarens beslut, så måste jag för min del bekänna, att jag icke förmått bilda mig ett så säkert omdöme om detsamma, att jag kan understödja det. Vid detta förhållande och då jag fäster mycket stor vikt vid att denna ledsamma fråga måtte blifva hemställd till Kongl Maj:t för att på den vägen slutligen kunna nå sin lösning, ber jag få förena mig uti det yrkande, som blifvit framställt utaf Herr Ehrenborg.

Friherre Cederström: Tiden är så långt liden och så mycket i

denna fråga ordadt, att jag skall inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag med det deri af herr Nils Larson gjorda tillägget.

Herr Ivar Månsson: Jag skall be att få yrka bifall till det af Herr Treffenberg framlagda förslaget, dock med den förändring, att orden "minst hälften" af det bidrag, som skulle af statsmedlen bibringas landstingen, måtte utbytas mot ordet "hälften" och staten således komma att med halfva beloppet bidraga. Äfven vill jag föreslå, att på det detta förslag, hvilket jag för min del anser vara det riktigaste af alla här framställda, måtte kunna komma under gemensam votering, ur detsamma måtte utslutas siffran 175,000 och i stället insättas siffran 174,500.

Jag anhåller om proposition på Herr Treffenbergs yrkande med de deri af mig nu föreslagna förändringar.

Herr Fahlén: Jag skall be att få ändra mitt yrkande, då jag förra gången hade ordet, om bifall till Stats-Utskottets förslag, till yrkande af bifall till herr Nils Larsons.

Herr Lundström: Jag vill från början tillkännagifva, att jag i principen helt och hållet gillar den meningen, att den resande bör ensam betala värdet af den skjuts han begagnar. Jag har dock, i likhet med många andra, icke ännu vågat taga steget fullt ut i denna riktning. Man har nu med glädje helsat det af Herr Treffenberg framställda förslag, då detta tyckes gifva ett nytt uppslag i den riktning, att den resande skall sjelf betala skjutsens värde, dock med vilkor af mellankomst i vissa fall af staten och landstinget. Jag medger, att Herr Treffenbergs förslag är särdeles fyndigt och tilltalande, enär han deri uppställt en ny grund, hvilken vid första påseendet tyckes vara fullt rättvis, nemligen att taga det i markegångstaxan upptagna pris på ett ökedagsverk till värdemätare vid skjutslegans bestämmande. Det är dock skada, att han icke i alla detaljer af sitt förslag lyckats finna hvad som enligt min åsigt skulle komma det rätta ännu närmare. Förslaget är nemligen ej konsekvent tillämpadt från början till slut. Förslaget skulle hafva uppfyllt denna fordran, om han föreslagit, att den resande, innan statens eller landstingets mellankomst tages i anspråk, skulle betala *hela* priset på ett ökedagsverke, förutsatt att den uppgift, som nyss lemnades mig, är riktig, nemligen att i markegångstaxan med ett ökedagsverke förstås det arbete, som på en dag utföres af ett par hästar eller också ett par oxar.

Jag förstår af ropen omkring mig, att jag i detta fall blifvit oriktigt underrättad. Vid sådant förhållande förfaller min anmärkning i denna del. Hade det varit så, som jag antagit, då tror jag, att man kommit det rätta närmare, om man bestämt skjutslegan såsom motsvarande priset för *ett halft* ökedagsverke. Herr Treffenbergs nu uppställda kalkyl grundar sig derpå, att värdet af ett ökedagsverke motsvarar 3 R:dr. Jag tror, att det varit rättare, om han, som nyss uppgifvit m. delpriset för hela riket till 3 R:dr 62 öre, lagt denna siffra till grund för sin beräkning; ty det kan ej vara rättvist att godtyckligt taga vare sig den lägre siffran 3 R:dr eller den högre 5 R:dr 25 öre, hvilken senare också före-

kommer i markegångstaxan, utan man bör taga medelpriset å ett ökedagsverk, och detta är, såsom jag redan nämnt, 3 R:dr 62 öre; ty man bör naturligtvis vid en sådan kalkyl tillse, huru den utfaller i stort, d. v. s. för hela landet. Läger man denna siffra till grund, så finner man, att tre fjerdedelar häraf, eller det belopp, som den resande skulle, enligt Herr Treffenbergs förslag, betala, innan staten eller landstinget mellankommer, utgör 2 R:dr 71 $\frac{1}{2}$ öre. Det är således klart, att Herr Treffenbergs förslag i sjelfva verket innebär detsamma som ett förslag derom, att den resande skulle ensam betala hela skjutsens värde, enär, om ens någonsin, det blott som sällsynta undantag torde komma i fråga att skjutslegan kan öfverstiga 2 R:dr 71 $\frac{1}{2}$ öre per mil. Stats-Utskottet har ej heller dristat sig föreslå skjutslegans maximum till högre belopp än 1 R:dr 60 öre per mil. Jag anser således, att Herr Treffenbergs förslag är detsamma som att, endast under en annan form, säga, att den resande ensam skall betala *hela* skjutsens värde. Huru mycket än detta förslag i början och innan jag hunnit göra mig närmare reda derför, anslog mig, blef jag dock tveksam, då jag fann, huru medelresultatet deraf för hela landet slog ut. Så gerna jag än skulle vilja bifalla detta förslag, just till följd af det sunda i sjelfva principen, att lägga priset på ett ökedagsverke till grund för beräkning af skjutsens värde, vågar jag dock ej taga steget så fullt ut i den angifna riktningen, som Herr Treffenberg vill göra, och kan således ej gifva min röst åt hans förslag. Vid sådant förhållande är jag, för min del, nödsakad att ansluta mig till det förslag, som efter min uppfattning kommer det riktigaste närmast, eller Herr Ehrenborgs förslag, till hvilket jag alltså yrkar bifall.

Herr Treffenberg: Jag har begärt ordet för att gifva tillkänna, att jag, för min del, biträder de af Herr Ivar Månsson föreslagna förändringarne i mitt förslag, och anhåller således, att ordet "minst" framför "hälften" må utgå och landstingens bidrag eller, rättare sagt, det bidrag, staten lemnar landstingen till det af dem beviljade anslaget för skjutslegan, bestämmas till jemnt hälften samt siffran 175,000 utbytas mot siffran 174,500.

Herr Malmberg: Jag skall icke tvista om de olika förslag, som här framstälts, utan inskränker mig till att, då jag gillar den principen, att den *resande skulle betala skjutsens fulla värde*, instämma i Herr Treffenbergs förslag; emedan jag anser det medföra en god lösning af frågan, om landstinget får deltaga häri, och det af Herr Treffenberg afgifna förslaget dessutom innebär ett godt korrektiv emot konstlade och alltför högt uppdrifna entrepenadpris.

Härmed var öfverläggningen öfver så väl Litt. a som Litt. b slutad. Efter upptagande af de olika meningar, som förekommit, gaf Herr Talmannen, enligt dem, propositioner ej mindre på bifall till Utskottets framställanden än jemväl på bifall till hvart och ett af de särskilda yrkanden, som Herrar Åstrand, Wigardt, Grefve Sparre, Nils Larson, Granlund, Ehrenborg, Treffenberg och Ivar Månsson under öfverläggningen framställt; och förklarade Herr Talmannen sig anse ja vara öfvervägande för

bifall till Herr Treffenbergs förslag, med den ändring deri som Herr Ivar Månsson påyrkat. Votering blef emellertid begärd, i anledning hvaraf, och för bestämmande af kontrapositionen, Herr Talmannen ånyo upptog de öfriga yrkandena, bland hvilka Herr Talmannen fann Herr Nils Larsons förslag hafva för sig flertalets mening. Men jemväl angående kontrapositionen äskades votering, hvadan efter det att till kontraposition i denna senare votering antagits bifall till Herr Ehrenborgs sist afgifna förslag, först uppsattes, justerades och anslog: en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att Kammaren till kontraposition i hufvudvoteringen öfver Stats-Utskottets utlåtande N:o 83 skall, med afslag å Utskottets hemställan, antaga det förslag, som afgifvits af Herr Nils Larson,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren till kontraposition antagit det af Herr Ehrenborg under öfverläggningen senast framställda yrkande.

Den omröstning, som företogs enligt denna voteringsproposition, utföll med 57 ja mot 103 nej; i följd hvaraf propositionen för hufvudvoteringen erhöi följande lydelse:

Den, som vill, att Kammaren, med afslag å Stats-Utskottets hemställan i utlåtandet N:o 83, skall antaga det förslag, Herr Treffenberg afgifvit, med den af Herr Ivar Månsson i samma förslag påyrkade ändring,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej:

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, antagit det af Herr Ehrenborg under öfverläggningen i frågan senast framställda förslag.

Den senare voteringen visade 79 ja mot 78 nej; och hade Kammarerna alltså, med afslag å Utskottets hemställan, fattat följande beslut:

A) att Riksdagen skall i underdånig skrifvelse anhålla:

dels att Kongl. Maj:t täcktes, så snart ske kan, vidtaga sådana åtgärder, hvilka leda derhän, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och landstingen må, utan hinder af någon på förhand bestämd taxa för skjuts-

legan, få läns- eller distriktsvis ordna skjutsväsendet på följande grunder, nemligen:

1:o *att* den resande må betala skjutsens fulla värde, der landstinget icke finner skäligt bevilja medel för skjutslegans nedsättande eller, efter hvad i nästföljande moment säges, är skyldigt att medel för samma ändamål anslå;

2:o *att*, der vid anställd entreprenadauktion skjutslegan befinnes hafva uppgått till högre belopp än tre fjerdedelar af medelvärdet af de fem närmast föregående årens markegångspris å ett ökedagsverke i orten, eller i Blekinge och Jemtlands län, hvarest ökedagsverke icke ingår i markegångstaxan, af medium af de närmast angränsande länens medelmarkegångspris å sådant dagsverke, den resande icke skall vara skyldig att i skjutslega utgifva mer än tre fjerdedelar af det sålunda bestämda medelvärdet af ett ökedagsverke i orten, men entreprenören deremot vara berättigad att för skillnaden emellan den andel i skjutslegan, som af resande betalas, och skjutslegans hela belopp erhålla godtgörelse af landstingsmedel; och

3:o *att*, der landstinget, vare sig för fullgörandet af den landstinget sålunda åliggande skyldighet eller eljest för skjutslegans ytterligare nedsättande under det i nästföregående moment stadgade belopp finner nödigt besluta uttaxering af landstingsskatt, sådan skatt skall, i öfverensstämmelse med 2:dra punkten i 47 § af Kongl. Förordningen om landsting den 21 Mars 1862, uttaxeras i förhållande till den allmänna bevillningen enligt andra artikeln Bevillningsstadgan; och *dels* att, intilldess skjutsningsbestyret kan för hvarje län eller distrikt varda ordnad på ofvan angifna grunder, med bibehållande af nu gällande bestämmelser rörande legan för gästgifveri-, håll- och reservskjuts, der skjutsningsbestyret icke är ställt på entreprenad, legan för entreprenadskjuts må, der den icke i följd af särskilda förhållanden är eller varder till större belopp bestämd, utgöras med högst 1 krona 60 öre milen för hvarje häst; äfvensom att

B) Riksdagen beslutar

dels att, der landstinget funnit skäligt bevilja eller i följd af landstinget åliggande skyldighet nödgats anslå medel för skjutslegans nedsättande, hälften af det sålunda utgifna belopp måtte efter Kongl. Maj:ts nådiga pröfning landstinget af statsmedel ersättas; och

dels att det å sjetten hufvudtiteln i nu gällande riksstat uppförda reservationsanslag "till lättnad för skjutsningstungan, der denna är särdeles tryckande", måtte till 174,500 kronor förhöjas.

Sedan resultatet af omröstningen för Kammarerna tillkännagifvits, anmälde Herrar *Casparsson* och *Heggström*, att de reserverade sig mot det fattade beslutet.

§ 4.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets utlåtande N:o 84, i anledning af väckta motioner angående beviljande af anslag till lättnad i väghållningsskyldigheten.

§ 5.

Efter föredragning dernäst af Stats-Utskottets memorial N:o 85, i anledning af erhållen återremiss å en del af 7:de punkten i Utskottets utlåtande N:o 22, angående beräkningen af statsverkets inkomster, blef detta memorial lagdt till handlingarne.

§ 6.

Förekom till behandling Särskilda Utskottets utlåtande N:o 5, i anledning af väckta motioner dels om skärpt straff för dem som förorsaka skogseldar, och dels om förhöjning af böter för uraktlåtenhet att biträda vid släckning af skogseld.

1:sta punkten.

Härvid anförde:

Herr P. Staaff: Äfven med afseende å det förslag, som innefattas i den nu föredragna punkten, har enligt min tanke det Särskilda Utskottet öfverskridit sin befogenhet. Jag erkänner visserligen att förslaget är välmående, äfvensom att det åsyftar ett för Utskottets ögon nyttigt ändamål, men jag finner i högsta måtto betänkligt att på sätt som nu skett öfverskrida den rätta formen. Den motion, som gifvit anledning till föreliggande förslag, afser införandet af skärpta straffbestämmelser mot dem, som förorsaka skogseldar, således en lagstiftningsfråga af helt och hållet *kriminell* natur. Då nu af motiveringen i föreliggande utlåtande framgår att Utskottet ansett sig sakna skäl att tillstyrka skärpta straffbestämmelser i berörda afseende, så hade man haft anledning förmoda att Utskottet skulle åtnöja sig med att helt enkelt afstyrka den derom väckta motionen och sedan sätta punkt på sitt utlåtande. Men Utskottet har i stället kastat sig in på ett helt annat område, då Utskottet utlätit sig sålunda: "vi kunna ej bifalla motionen och föreslå skärpta straffbestämmelser mot dem som förorsaka skogseldar, men vi skola taga åtskilliga enskilda frågor om skadeersättning i öfvervägande." Ett sådant förfarande innebär den stora vädan, att man derigenom sammanblandar civil- och kriminallag samt gör till föremål för speciel *kriminal-lagstiftning* sådant, som endast bör bedömas efter gällande lagstiftningsgrunder i *civillag*.

Hvad sjelfva det förslag beträffar, som Utskottet framställt i 1:sta punkten af utlåtandet, finner jag — under antagande att Utskottet verkligen egt befogenhet att framställa detsamma — det vara alldeles oriktigt att helt allmänligen stadga ersättningskyldighet för jernvägsegare, då eldskada vållas genom antändning från lokomotiv. Det förefinnes nemligen en ganska stor möjlighet att åstadkomma samma resultat, som Utskottet här åsyftat, genom att utfärda stadgande om vissa försigtighetsmått, hvilka kunna anses nödiga för att förebygga antändning genom lokomotiv. Vid försummelse att iakttaga dessa försigtighetsmått skulle er-

sättningsskyldighet inträda, i händelse eldskada inträffade. Men att utan afseende derpå att tilläffventyrs olyckan förorsakats af omständigheter, hvilka icke stått i jernvägsstyrelsens makt att förekomma, stadga obligatorisk ersättningsskyldighet, förefaller mig rent af vidrigt.

Med förklaring att jag tror, det motionären måste hafva känt sig högligen förvånad öfver det svar på motionen, han fått af Utskottet, kan jag icke underlåta att yrka afslag å Utskottets hemställan i denna punkt, under förbehåll att, om något försök till försvar för densamma möjligen skulle göras, jag åter må få ordet, om anledning dertill skulle yppa sig.

Herr Helander: Huru gerna jag än fortfarande ville understödja Särskilda Utskottet, är det mig dock ej möjligt uti här ifrågavarande sak. Jag skall be att därför få uttala mina skäl.

I fall man hade lyckats att konstruera jernvägslokomotiv så, att användning genom detta kunde förekommas, vore det naturligtvis allra enklast och, såsom jag tror, äfven lämpligt, att föreskrifva det alla lokomotiv borde så inrättas, att eldsolycka genom dem blefve förebyggd; men då man ännu icke lärer lyckats uppfinna ett sätt att så fullkomna lokomotiven, så lärer en dylik föreskrift, tills vidare åtminstone, icke kunna meddelas. Att såsom lag antaga hvad Utskottet föreslagit anser jag ej heller, under något förhållande, vara lämpligt eller billigt. Naturligtvis inser jag mycket väl, att det är ett stort obehag för dem, som bo invid jernväg, att ständigt vara utsatta för möjligheten deraf att deras egendom antändes; men det är här icke fråga om att borttaga eller förminska detta obehag, utan frågan gäller skadeersättning efter det eldsolycka redan inträffat. Så länge egare af andra eldfarliga inrättningar, förutsatt att nödiga försigtighetsmått blifvit iakttagna och uppenbar vårdslöshet icke är för handen, ej äro ålagda att ersätta skada, som genom af dem förvållad eldsolycka uppstår, kan jag omöjligen finna det vara billigt, att egare af jernväg i detta afseende skola annorlunda behandlas. Det lärer väl ej vara mer än skyldig omtanke för hvar och en som eger hus eller åbyggnad att låta brandförsäkra denna sin egendom. Sker så, blir den ekonomiska förlusten i händelse af eldsolycka ersatt. Sannt är väl att assurancesafgiften måste höjas utöfver den vanliga, i fall eldfarlig inrättning finnes i närheten, och att denna afgift således blir högre än eljest för hus invid jernväg; men det har icke befunnits vara billigt att denna förhöjning drabbar egare af annan eldfarlig inrättning för hus i närheten af en sådan. Om på landet en grannes åbyggnad låge så nära min egen att, om eldfarlig inrättning vid endera finnes, förhöjd assurancesafgift måste ifrågakomma, så, om samma granne på sina egor, emellan hans egen och min åbyggnad, uppförde en smedja eller annan eldfarlig inrättning, måste äfven jag vidkännas förhöjd afgift, utan att grannen, som dock varit orsak till förhöjningen, anses skyldig ersätta denna min opåräknade utgift. Då brandförsäkringsafgifterna på landet i allmänhet äro mycket måttliga, och den förhöjning, som, i anseende till närbelägen eldfarlig inrättning eger rum, är en ren obetydlighet, så finner åtminstone jag att, å ena sidan, i händelse af eldsolycka, våliad genom jernvägslokomotiv, den ekonomiska förlusten för den brandskadade blefve ingen eller ytterst obetydlig, då åter, å den andra, jernvägsegaren skulle drabbas af

mycket känbara skadeersättningar, i fall Utskottets förslag antoges. Såsom något belysande dessa förhållanden ber jag att få nämna, att jag omhänderhar expropriationen för en 15 mils lång jernväg inom det län jag tillhör. Då jag för några månader sedan höll sammanträden med jordegare, utmed ifrågavarande jernväg, för att söka bereda godvillig uppgörelse om jordersättningarna, hade man fått för sig att det vore nödvändigt att, redan innan jernvägen kom till stånd, klarera frågan om den ersättning som borde, i händelse af ellsolycka, ifrågakomma, och framställdes derföre i detta häseende många och höga anspråk på godtgörelse, hvilka dock samtliga sedermera frånträdades, då det blef upplyst hvad jag nyss omförmålt, samt hvar och en insåg att, äfven om man vore af den mening att jernväsegaren borde ersätta förhöjningen i assuransen, denna förhöjning likväl vore högst obetydlig i jämförelse med eljest ifrågakommande expropriationsersättningar; det befanns nemligen att, så vidt jag nu kan påminna mig, medeltalet af årliga försäkringsafgiften i länets brandstodsbolag under de senaste 20 åren utgjorde 4 öre pr 100 R:dr af brandförsäkringsvärdet, således 4 R:dr för 10,000 R:dr af detta värde. Då nu, äfven om inbergad gröda inberäknas, 10,000 R:dr utgör vida mera än medeltal för hel åbyggnads på landet brandförsäkringsvärde, och förhöjningen i anseende till närbelägenheten af eldfarlig inrättning bestiger sig till $\frac{1}{6}$ utöfver det vanliga beloppet, skulle derföre denna förhöjning, för åbyggnad af 10,000 R:dr brandförsäkringsvärde, endast utgöra 67 öre, eller, kapitaliseradt efter 5 procent, blott $13\frac{1}{3}$ R:dr, ett, såsom man finner, ganska ringa belopp. Jag har hitintills endast yttrat mig om förslaget med häseende till hus eller åbyggnader i jernvägens närhet. De af mig nu anförda skäl och omständigheter gälla visserligen ej i fråga om skog, men jag anser icke att, då Utskottets förslag afser så väl hus som skog, förhållandet synnerligt förändras derigenom, att hvad jag erinrat icke har full tillämplighet i fråga om skogen. Hvad denna angår ber jag dock att få anmärka, att om skog invid jernbana antändes, det skulle vara lika svårt att kunna bevisa att antändning skett genom lokomotiv, som det skulle vara lätt för skogegaren, om han vore så beskaffad att han ville söka åtkomma någon extra förtjenst, att antända skogen i samma ögonblick lokomotiv passerar, för att sedermera kunna skylla upphofvet till förlusten på jernväsegaren. I händelse svedjande eller dylikt i alla fall skulle ifrågakomma, vore detta ett sätt att få arbetskostnaden betäckt. För öfrigt bör jag erinra derom att, lika väl som det kan i fråga om landsvägarne, för deras bättre vidmakthållande, föreskrifvas, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eger förordna om borttagande af skogen närmst dessa allmänna vägar, bör hinder väl icke möta att, i afseende å jernvägarne, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, då det leder till större säkerhet, må ega rätt anbefalla vederbörande att till viss måttlig bredd å ömse sidor af jernvägen låta borthugga skogen. Härigenom torde väl icke till fullo eldfara kunna förekommas, men otvifvelaktigt skall dymedelst faran förminskas. Huru som helst så återopar jag mig på de skäl jag anført och yrkar afslag på föredragna punkten.

Herr Casparsson: Det är ganska vanligt att ett Utskott får uppbära klander derföre att det gjort för *litet*, men det Särskilda Utskottet

har vid detta och ett föregående tillfälle klandrats derföre att det gjort för *mycket*. Det senare slags klandret är onekligen lättare att bära och för min del skall jag derföre i egenskap af ledamot af Utskottet söka att trösta mig öfver det oblidla öde, som tyckes hota föreliggande förslag.

Den förste ärade talaren har sagt, att Utskottet genom det förslag, som i första punkten af utlåtandet är framlagdt, har öfverskridit sin befogenhet. Ja — det är ganska svårt, mine Herrar, att veta inom hvilka gränser ett Särskildt Utskotts befogenhet sträcker sig. Vid 1867 års riksdag, afgaf dåvarande Särskilda Utskottet, med anledning af en motion om att Riksbanken borde genom Allmänna hypoteksbankens obligationer taga liquid för fastighetslån, ett utlåtande, afdeladt i 18 punkter, och hvari föreslogs grundskatternas aflösning, lindring i indelningsverket, skjuts- och våghållningsskyldighetens lyftande från jordbruket, uppborðs-sättets förenkling, inrättande af jordbruksbanker och in-tecknings-garanti-föreningar, borttagande af handelsboks vitsord, ändring af 72 § Regerings-formen, inrättande af ett nytt statsdepartement för jordbruk och närin-gar m. fl. åtgärder till afhjelpande af jordbrukets dåvarande finansiela betryck. Det förspordes icke då att någon af Kamrarnes talmän vägrade proposition med anledning af dessa många olikartade och för motionen ganska främmande förslag, och det Särskilda Utskottets åtgörande vid nämnda tillfälle måste således hafva ansetts fullt befogadt. I närvarande fall var det inom det Särskilda Utskottet verkligen mycket ifrågasatt att helt enkelt afstyrka den väckta motionen, men en ledamot fästade då uppmärksamheten på de eldskador, som förorsakats å de småländska sko-garne genom antändning från lokomotiv, och han gjorde deraf en så liflig framställning att det riktigt susade om öronen, och man blef öfverens att genom det här framlagda förslaget åtminstone fästa Riksdagens upp-märksamhet på frågan. Det ersättningsansvar, som i Utskottets tanke sålunda borde drabba egaren, skulle naturligtvis innebära en uppmaning till försigtighetsmått, hvarföre enligt mitt förmenande Utskottets förslag har ett visst sammanhang med motionen, som berättigat Utskottet att framlägga detta förslag, oakadt Herr Malmbergs motion i öfrigt af-styrkes.

Den andre talaren i ordningen upplyste, att skydd mot dylik skada kan vinnas genom brandförsäkring. Ganska viktigt hvad angår hus och byggnader, ehuru, om byggnaderna äro belägna i närheten af eldfarlig in-rättning, det möter svårighet och är förenadt med högre afgifter, men jag tror ej att assurancesbolagen iulåta sig i försäkring af skog, åtminstone förekommer icke sådant inom det län, der jag är bosatt.

Någon väsendtlig anmärkning mot sjelfva saken anser jag således icke hafva framkommit; invändningarne röra endast formen. Jag vågar derföre — i syfte att gifva förslaget en lämpligare form — hemställa om en ändring så till vida, att lagförklaringen skulle afse eldskada å *skog*, hvarigenom ett större sammanhang mellan motionärens yrkande och Ut-skottets hemställan vinnes. Jag anhåller alltså om proposition på bifall till följande förslag:

att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida genom lagförklaring eller genom ändring i gällande lag, det syfte må vinnas, att, der eldskada

å skog förorsakas af lokomotivs användning å statens eller enskildes jernvägar, jernvägens egare må derfor ansvara.

Herr Joh. Andersson i Ryssby: Såsom suppleant har jag varit inkallad i det Särskilda Utskottet vid detta ärendes behandling och anser mig böra yttra några ord. Jag instämmer hufvudsakligen uti Herr Casparssons anförande, hvari talaren bemött de anmärkningar, hvilka med afseende å Utskottets befogenhet att framställa föreliggande förslag blifvit från talarebanken framställda.

Den andre talaren i ordningen har anmärkt att man genom brandförsäkring kan vinna skydd mot eldfara. Ja — på hus och äfven gröda erhålles assurans, men jag har aldrig hört ontalas att något bolag mottager försäkring af växande skog. Vid sådant förhållande, och om skogseld uppkommer genom brist på försigtighetsmått till följd af gnistor från ett förbiilande lokomotiv, skall då den enskilde skogsegaren lida förlust eller är det icke snarare billigt att egaren till jernvägen — det må nu vara staten eller något enskildt bolag — ersätter skadan? För min del anser jag det för en rättsprincip att skadan bör ersättas af den som vållat densamma, d. v. s. i detta fall af jernvägsegaren. För närvarande finnes icke denna princip tillämpad, ty åtskilliga rätttegångar hafva egt rum angående just ersättning för eldskada, åstadkommen genom antändning från lokomotiv, och domstolen har dömt, att ingen skadeersättning kan jernvägsbolaget åläggas.

Jag förenar mig i Herr Casparsons yrkande.

Herr Clairfelt: Då frågan redan fallit i Första Kammaren, behöfs ej att kosta många ord på förslaget, men då jag ämnar rösta *mot* bifall, anser jag mig böra i korthet redogöra för mina skäl.

Lika med den förste ärade talaren finner jag att Utskottet gått längre, än Herr Malmbergs motion gifvit anledning till. Af rubriken till utlåtandet synes redan, att förslaget i den nu föredragna första punkten är föranledt af 7:de punkten af ifrågavarande motion "*om skärpta straff för dem, som förorsaka skogseldar*", och med anledning häraf föreslår det Särskilda Utskottet en lagförklaring i syfte att "*eldskada, som förorsakas af lokomotivs användning å statens eller enskildes jernvägar, bör af jernvägens egare ersättas*". Som Herrarne behagade finna är här intet sammanhang mellan motionärens yrkande och Utskottets förslag. Det förslag, en värd ledamot af Utskottet nyss framställde, att den ändringen med afseende å formuleringen skulle vidtagas, att det endast afsåges eldskada på *skog*, förbättrar visserligen saken något litet, men jag kan likväl ej godkänna Utskottets hemställan, emedan jag ej vill lägga något sådant hinder i vägen för jernvägstrafik, som ovilkorligen skulle uppkomma, derest det nu föreliggande förslaget antages. Enda hitintills kända sättet att för så vidt möjligt är förekomma antändning från lokomotiv är genom anbringandet af så kallade gnistsläckare. Utskottet erkänner likväl att olyckor genom antändning från lokomotiv inträffat, oaktadt lokomotivets skorsten varit försedd med sådan släckare, och det stadgande

Utskottet nu föreslagit skulle således verka derhän, att egare äfven till sådana jernvägar, der man iakttagit alla kända försigtighetsmått för att förekomma eldsolycka, skulle blifva utsatta för oskäligen och obilliga ersättningsanspråk och derifrån härflytande trakasserier.

Jag yrkar afslag.

Herr Jonas Andersson: För min del tror jag att viktiga skäl tala för Utskottets förslag. Om en jernväg drages fram strax bredvid en ladugård eller huslänga och gnistor från ett förbifrustande lokomotiv antända densamma och föranleda en eldsvåda, hvarigenom alltsammans brinner upp, så anser jag obilligt om egaren, som ej det ringaste bär skulden för olyckan, skall lida den stora förlust, som genom branden uppkommit. Flere talare hafva anmärkt att man kan brandförsäkra. Ja — hus och gröda kunna brandförsäkras, men ej skog, hvilket senare hufvudsakligen äsyftas med förslaget. Icke heller åbyggnader kunna alltid brandförsäkras, åtminstone ej inom det län, der jag är bofast. Uti länets brandstodsbolag antagas ej till försäkring byggnader, belägna på mindre än 300 fot från eldfarligt ställe. Jag finner derföre förslaget ganska välbetäckt och yrkar bifall.

Herr Philipsson: Frågan kan visserligen genom Första Kammarens afslag å Utskottets hemställan i första punkten för denna gång anses fallen, men då flere talare uppträdt till försvar för Utskottets åtgöranden och förslaget möjligen kan återkomma vid en annan riksdag, så vill jag i protokollet hafva min åsigt i saken antecknad.

För min del anser jag dels att Utskottet öfverskridit sin befogenhet — såsom den första ärade talaren redan påpekat — dels att förslaget strider mot de allmänna rättsprinciperna. Herr Malmberg har onekligen äsyftat ett stadgande af *kriminal* natur, icke ett stadgande, som uteslutande måste hänföras till *civillag*. Utskottet, som här fungerat i stället för Lag-Utskottet har dervid öfverskridit sin befogenhet. Härordagen vid debatten om ett annat förslag, utgånet från samma Utskott, ifrågasattes huruvida icke Utskottet, som då handlat i stället för Stats-Utskottet, gått öfver gränserna för detta Utskotts kompetens. Stats-Utskottet har likväl motionsrätt, men icke så Lag-Utskottet. Jag tror ej att inom Lag-Utskottet i något fall kunde ifrågakomma förslag till ändring af *civillag*, så vida det ej skedde på grund af väckt motion.

Förslaget är stridande mot de allmänna rättsprinciperna, ty den som skall åläggas ersättningsskyldighet, måste i någon mån hafva varit vållande till den skada, som skall ersättas, men här frågas icke efter om den betalande är skyldig eller icke. Han har utöfvat en laglig näring och dervid måhända förfarit med all möjlig försigtighet. Han bör derföre vara fredad från ersättningsanspråk. Om ett jernvägsbolag förfar vårdslöst, oförsigtigt eller försumligt, så eger 19 kap. 21 § strafflagen sin fulla tillämpning, men om all varsamhet och försigtighet, som man rimligtvis kan begära, blifvit iakttagen, är det stridande mot de allmänna rättsgrunderna att ålägga bolaget skadeersättning i fall eldsolycka skulle uppkomma, äfven om det vore i jernvägens omedelbara grannskap.

En ledamot af det Särskilda Utskottet har sökt förbättra saken genom att inskränka skrifvelseförslaget till endast frågan om skogseld. Detta inverkar likväl icke — ur min synpunkt sedt — på Utskottets befogenhet att på grund af Herr Malmbergs motion framlägga lagförslag af civillags beskaffenhet; det kan på sin höjd åstadkomma att Utskottets hemställan passas litet bättre i stycke med Herr Malmbergs framställning.

Må man anlita försäkringsanstalter! En talare sade sig aldrig hafva hört att assurancesbolag meddela försäkring å växande skog. Det göra de visserligen. Åtminstone har jag mig bekant att sådant är ganska vanligt i vårt grannland Norge. Den som vill trygga sig emot förlust har alltid den utvägen att försäkra skogen, och att detta bör kunna ske, är så mycket mera sannolikt, som, vid expropriationer i och för jernvägsanläggning, uti kostnaden ofta inberäknas ersättning för den risk för antändning, som genom jernvägens framdragande i skogstrakter möjligen kan ske.

Slutligen och då det Särskilda Utskottet såsom motiv för sin hemställan åberopat slutorden i 40:de domareregeln: "*den skall stå faran, som båtnaden och profiten hafver*", så anser jag att Utskottet äfven bort begrunda hvad som står i början af samma 40:de regel: "*Der saken är blind, skall man vara snarare till att hjälpa honom som beklagad är*". *Der saken är blind*, det är den verkliga här, ty jag letar förgäfvets efter någon grund för den ifrågasatta ersättningsskyldigheten.

Jag yrkar afslag.

Häruti instämde Herr *Falk*.

Herr Ola Andersson: Det må vara med rättsprinciperna huru som helst, man får dock ej så hålla på en princip, att åtskilliga af landets innevånare derigenom stå rättslösa, och det inträffar ofta i trakter, der jernvägar gå fram, eldsolyckor, försakade genom gnistor från någon lokomotivskorsten. Jag har i några år varit ledamot i en brandstodsstyrelse och der har flera särskilda gånger varit fråga om eldsvådor, der med vittnen intygats att olyckan uppkommit genom antändning från lokomotiv. Men man har ej kunnat och kommer säkerligen aldrig att kunna bevisa, att någon särskild vårdslöshet legat lokomotivföraren till last, och till följd deraf har jernvägsbolaget eller staten icke kunnat ådömas skadeersättning.

Jag instämmer derföre med Herr Casparsson hvad beträffar lämpligheten och önskvärdheten af skärpta lagbestämmelser och ersättningsansvar för jernvägsegare, i händelse eldskada uppkommer genom antändning från lokomotiv, men är af olika åsigt med talaren i det afseendet, att ett prejudikat från 1867 års Särskilda Utskott skulle kunna åberopas såsom grund för det nuvarande Särskilda Utskottets befogenhet att framlägga ifrågavarande förslag. Om ett Utskott någon gång öfverskridit gränserna för sin befogenhet, kan detta icke vara giltig anledning för ett annat Utskott att göra detsamma.

Herr Liss Olof Larsson: Herr Talman, mine Herrar! Icke heller jag kan lemna min röst för det nu föreliggande förslaget, emedan jag lika med Herr Philipsson, anser att det strider mot de allmänna rättsprinciperna, och jag instämmer derföre till alla delar i hans yttrande, men anhåller, då jag nu erhållit ordet, att få tillägga några ord.

En talare på skånebänken sade, att han kunde angifva exempel på att tvänne gårdar brunnit upp genom eldsvådor, förorsakade af antändning genom gnistor från förbigående lokomotiv, utan att gårdsegarne förmått tillvinna sig ersättning af jernvägsegaren för brandskadan. Han uppgaf dock icke att olyckan skett till följd af någon vårdslöshet eller försumlighet från jernvägspersonalens sida. Hade så varit förhållandet, skulle de brandskadade helt visst efter nu gällande lag hafva fått ersättning. Det var således en ren olyckshändelse.

För min del kan jag äfven stå till tjänst med att anföra ett exempel, som icke torde vara främmande för någon af Eder, mine Herrar. Jag har mig nemligen bekant, att icke allenast 2 gårdar utan hundratals gårdar lidit brandskada genom antändning af gnistor från en annan gårds skorsten eller på annat sätt, så att antändningen skett från någon gård i grannskapet, men jag har icke hört att någon erhållit eller ens yrkat att få ersättning af egaren till granngården för den sålunda uppkomna brandskadan, så vida ej elden uppkommit genom någon hans försummelse eller vårdslöshet, utan det varit en olyckshändelse. Skulle någon yrka sådant, torde man antagligen säga att det vore orimligt — om icke något värre. Och likväl stå vi här på väg att stifta en sådan lag, till hvars antagande likväl ej jag för min del vill bidraga. Samhället har rätt — ja, det är dess pligt att, då det pröfvar nödigt, föreskrifva försigtighetsåtgärder att iakttagas vid utöfvandet af en näring eller industri, men då närings- och industriidkaren iakttager alla gifna föreskrifter, måste han såsom hvarje annan gå fri för ersättning, *när det är en ren olyckshändelse*, som vållat skadan. Om man antager detta föreliggande lagförslag, vore det enligt mitt förmenande nästan detsamma som att förbjuda utöfvandet af denna lofliga näring — jernvägars byggande och trafikerande. Hvem skulle väl våga nedlägga sina tillgångar i ett företag, der man vore underkastad en sådan risk! Känna vi icke alla hurusom invid våra jernvägslinier, just till följd af dessas tillvaro, en industri uppstått så stor att man ofta nog förvänas. Man ser stundom invid jernvägen byggnader och varor hopade på ett ställe till ett värde, som någon gång torde öfverstiga hela jernvägens värde. Om nu den som trafikerar jernvägen — och det är ju en loflig näring — iakttager alla möjliga och föreskrifna försigtighetsmått, men en olycka likväl inträffar och eldsvåda uppstår, då vore det i sanning bra hårdt att få lemna hela sin egendom till skadegodtgörelse. Jag tror att man skulle betänka sig mer än en gång innan man nedlade pengar i ett så riskabelt företag. Nej — må man föreskrifva alla nödiga försigtighetsmått, men må man ej qväfva en näring, som visat sig så utomordentligt välgörande för vårt land.

Jag yrkar afslag å den föredragna punkten.

Efter denna öfverläggning, som nu var slutad, gäfvos propositioner, enligt de yrkanden som blifvit gjorda, dels på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick, dels på bifall till samma hemställan med den af Herr Casparsson föreslagna ändring, dels ock slutligen på afslag. Den sista propositionen blef med öfvervägande ja besvarad, och hade Kammarren således afslagit Utskottets hemställan.

2:dra punkten.

Herr Philipsson yttrade: Jag motsätter mig jemväl det förslag, som innefattas i den nu föredragna punkten, icke derföre som skulle jag vilja förneka behovet af förstärkta straffbestämmelser i berörda fall, utan derföre att det Särskilda Utskottet synes hysa den uppfattningen, att Kongl. Maj:t ensam kan upphäfva 4 och 6 §§ i 15 kap. af Byggningsbalken och i stället insätta de af Utskottet föreslagna fyra punkterna, hvilka äro nästan ordagrannt afskrifna ur skogskomiténs förslag. Ett sådant förfarande finner jag formvidrigt, ty bemälda paragrafer tillhöra allmänna lagar och kunna således ej ändras eller upphäfvas af Kongl. Maj:t ensam, utan bör detta ske af båda statsmakterna gemensamt. Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsrätt kan omöjligen sträcka sig så långt. Då dessutom äfven detta förslag redan fallit i Första Kammarren, så har jag derigenom fått ett ytterligare skäl att för min del yrka afslag.

Vidare anfördes ej. I enlighet med Herr Philipssons yrkande, afslog Kammarren jemväl denna punkt.

§ 7.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets memorial N:o 86, med förslag till stadganden angående Riksgälds-kontorets skulder och fordringar, som böra införas i det nya reglementet för detta verk.

§ 8.

Föredrogs och godkändes nedannämnda förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser, nemligen

af Stats-Utskottet:

N:o 42, angående ersättning för sådana af Statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, för hvilka statsanslag ej blifvit beviljade; samt

af Riksdagens Kansli:

N:o 48, angående val af fullmäktige i Riksbanken; och

N:o 49, angående val af fullmäktige i Riksgälds-kontoret.

Likaledes anmäldes och godkändes Riksdagens Kanslis förslag till Riksdagens förordnanden:

N:o 50, för fullmäktige i Riksbanken;

N:o 51, för suppleanter till fullmäktige i Riksbanken;

N:o 52, för fullmäktige i Riksgälds-kontoret; och

N:o 53, för suppleanter till fullmäktige i Riksgälds-kontoret.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 89, med anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående postverkets utgiftsstater för år 1875;

N:o 90, med anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående telegrafverkets utgiftsstater för år 1875; och

N:o 91, angående 1875 års lönestater för skogsstyrelsen och skogsstaten;

Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets utlåtande N:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående ändringar i lagstiftningen för enskilda sedelutgifvande banker, samt Herr A. O. Wallenbergs motion i samma ämne; och

Särskilda Utskottets betänkande N:o 7, i anledning af återremiss af Utskottets utlåtande N:o 2 angående förändrade straffbestämmelser i fråga om skogsåverkan.

Dessa ärenden, som nu för första gången bordlades, skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras näst efter de gemensamma omröstningar, som i nämnda sammanträde komme att anställas.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag rörande de i detta sammanträde fattade beslut.

§ 11.

Föredrogs en anhållan af Herr *Hjelm* om ledighet från riksdags-
görömmålen under 14 dagar från och med den 16 innevarande månad.
Denna anhållan blef, på begäran, bordlagd.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 11 e. m.

In fidem
H. Husberg.
